

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ
I. ULUSAL İLAHİYAT LİSANSÜSTÜ
ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU
8-9 Mart 2024 / BOLU

14.30-15.00	Açılış Konuşması: Prof. Dr. Bilal Gökkır (Dekan)
	Protokol Konuşmaları: Hüseyin Demirtaş (Bolu İl Müftüsü) Prof. Dr. Mustafa Alişarlı (Rektör) [teşrifleri halinde]
15.00-15.30	Mola

1. Oturum (8 Mart 2024 Cuma – 15.30-17.00)

AKİMER I Salonu / Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Dr. Sinan Özdemir

- Fatma Kahraman Şengül (Marmara Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Türk Toplumunda Manevi Zeka Özellikleri, Dini Başa Çıkma Yönelimleri ve Ruh Sağlığı İlişkileri
- Yusuf Kabahasanoğlu (Ankara Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Yetişkinlerde Cesaret, Dini Yönelim ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisinin İncelenmesi
- Merve Demiryürek (AYBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı Çerçevesinde Kimlik ve Dindarlık

AKİMER II Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Yusuf Memük

- Ahmet Arif Akbaba (BAİBÜ, Dr. Öğrencisi)**
- Siyasi İstikrar ve Uygun İlmî Ortamın Rihle İstikametine ve İlimlerin İnkişafına Etkisi (Kayrevan-Endülüs Ekseninde Kıraat İlminin Tekamül Safahatı)
- Sümeyye Aykut (Giresun Üni., Yl. Öğrencisi)**
- Kur'an Kıssalarında Tevhit
- Ersoy Koyuncu (ÇOMÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Son Dönem Tefsirlerinden "Kâsimî Tefsiri" Mukaddimesinin Kur'an İlimleri Açısından Tahlili

AKİMER III Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Osman Said Evdüzen

- Hakan Aydın (BAİBÜ, Dr. Öğrencisi)**
- Birleşik Krallık'taki İslam Tahkim Mahkemelerinin ve Şeriat Konseylerinin Karşılaştırması
- Münevver Çukurova (MAKÜ, Yl. Öğrencisi)**
- İslam Hukuku Açısından Kadın ve Erkeğin İnfertilite/Kısır Oluşu
- Nilüfer Ünal (MAKÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Erken Yaşta Evlilik Problemi (EYEP)

2. Oturum (9 Mart 2024 Cumartesi – 10.00-11.30)

AKİMER I Salonu / Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sema Karagöz

1. **Mete Akcan (Hitit Üni., Yl. Öğrencisi)**
- Son Dönem Osmanlı Mütefekkeri Babanzâde Ahmed Naim'in İslam Ahlakı Üzerine Görüşleri
2. **İbrahim Yüksel (İstanbul Üni., Dr. Öğrencisi)**
- İslam Psikoloji Geleneğinde İsbâr
3. **Elif Beyza Kırışık (Karabük Üni., Yl. Öğrencisi)**
- İlk Çocukluk Döneminde Din Duygusu
4. **Esra Alkan (Karabük Üni., Yl. Öğrencisi)**
- Din Psikolojisi Açısından İhtida

AKİMER II Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Muhammed Ali Büyüksoylu

1. **Enes Aydın (Sakarya Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Çizgi Diziler Üzerinden Din ve Değerler Eğitiminin İmkânı-Heidi İsimli Çizgi Dizi Üzerinden Bir Değerlendirme
2. **Safinur Genç (BAİBÜ, Dr. Öğrencisi)**
- İlköğretim ve Ortaöğretim Kademelerinde Çevre ve Din Eğitimi Müfredat İncelemesi
3. **Büşra Tamer (AYBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Gençlerde Din Algısı ve Kültürler Arası Etkileşim: Hallyu Örneği

AKİMER III Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Abdullah Çan

1. **Meryem Tuğba Özkan (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Kasas Sûresi Dil ve Üslup Özellikleri
2. **Kadir Aras (Akdeniz Üni., Yl. Öğrencisi)**
- Tefsir Tefsir İçin Midir, Tefsir Toplum İçin Midir? Taberî ve Mevdûdî Tefsirleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Çalışma
3. **Esra Mağat (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Abdulkays Kabilesi
4. **Betül Mağat (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Emevîlerin Sonuna Kadar Cüzam Kabilesi

11.30-12.00

Mola

3. Oturum (9 Mart 2024 Cumartesi – 12.00-13.30)

AKİMER I Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Dr. Zeynep Cevahir Aydın

1. **Rumeysa Sağır (Sakarya Üni., Yl. Öğrencisi)**
- Melek Yatırımcılık Üzerine Fikhî Bir Değerlendirme
2. **Merve Börklü (BAİBÜ, Dr. Öğrencisi)**
- Yahudilikte Eşlere Yönelik Yapılan Zina Suçlamasında Başvurulan Bir Yöntem Olarak 'Acı Su' Uygulaması
3. **Mustafa Gök (ÇOMÜ, Yl. Öğrencisi)**
- İslam Hukuku ve Yahudi Hukukunda Helal-Haram Gıdaların Karşılaştırılması

AKİMER II Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Faruk Korkmaz

1. **Esra Kayıhan Kuru (Hitit Üni., Dr. Öğrencisi), Fehmi Kuru (Hitit Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Şâtıbî'nin (ö. 790/1388) Hz. Peygamber'in Beyân Görevine Bakışı -*el-Muvâfakât* Özelinde-
2. **Mesut Usluca (ZBEÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Beylerbeyi Bayburdî'nin Tasavvuf Anlayışında Mürîd-Mürşid İlişkisi
3. **Hatice Büşra Türkcan Çifçi (BAİBÜ, Dr. Öğrencisi)**
- Muhammed b. Salih el-Useymin'in Tefsirinde Sûfilere Yönelik Eleştirileri

AKİMER III Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Nesime Beyza Kemikli

1. **Muhammed Şerif Evcim (Ankara Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Fitne Dönemi Olayları Çerçevesinde Muhammed b. Ebû Bekir
2. **Murat Can (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Ebû Seleme el-Hâllal ve Faaliyetleri
3. **Elif Çalık (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Câhiliye Döneminde Halk İnançları

13.30-15.00

Yemek ve Mola

4. Oturum (9 Mart 2024 Cumartesi – 15.00-16.30)

AKİMER I Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Zeynep Büşra Özdemir

1. **Besil Tok (Bursa Uludağ Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Radikal Kötülüğün Toplum Bağlamında Yeniden Ele Alınması
2. **Vildan Günbeyi (İstanbul Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Immanuel Kant'ın Varlık Teriminin Yüklem Olarak Kabul Edilmesine Yönelik Eleştirisi
3. **Burak Aygün (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- Joseph Campbell'da Mitos'un İşlevleri

AKİMER II Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Alırıza Farıma

1. **Rabia Kesikbaş (İstanbul Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Doğum Sonrası Dönemdeki Kadınların Dini Başa Çıkma Süreçleri ve Toplumun Annelik Algısına Dair Değerlendirmeleri
2. **Büşra Çakırhan (İstanbul Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Ruh Sağlığı Uzmanlarının Manevi Yönelimleri ile Merhamet Yorgunluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma
3. **Zeynep Arıç (İstanbul Üni., Dr. Öğrencisi)**
- Tasavvuf Alanında Uzman Olan Kişilerin Maneviyat Algısı

AKİMER III Salonu / Oturum Başkanı: Arş. Gör. Fatıma Betül Kadağ

1. **Jafar Saidakbarkhujaev, (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- الإنسان الآلي – الروبوت بين الضوابط العقدية والأحكام الشرعية دراسة عقدية فقهية تحليلية
2. **Abdolrahman Fahimi (BAİBÜ, Yl. Öğrencisi)**
- "دراسة عقدية تحليلية" المذاهب العقدية والفقهية في إيران
3. **Muhammed Enes Nahhas (Bartın Üni., Yl. Öğrencisi)**
- أثر المقاصد الشرعية على الفرد و المجتمع

16.30

Kapanış ve Değerlendirme Konuşmaları:

Prof. Dr. Muammer İskenderoğlu

Prof. Dr. Halife Keskin

Prof. Dr. Cahid Kara

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER I SALONU

Türk Toplumunda Manevi Zeka Özellikleri, Dini Başa Çıkma Yönelimleri ve Ruh Sağlığı İlişkileri

Fatma Kahraman Şengül* / Dr. Öğrencisi, Marmara Üniversitesi

21. Yüzyılın başında öne sürülen ve “problem çözmede, uyum sağlamada maneviyatı kullanma yeteneği” olarak tanımlanabilen manevi zeka kavramı, Psikoloji ve Din Psikolojisi de dahil olmak üzere pek çok disiplinde dünya çapında kendi literatürünü oluşturmaya devam etmektedir. Ruh sağlığı ve manevi zeka ilişkisine dair yapılan araştırmalar anlamlı pozitif ilişkilere işaret etmektedir. İçinde bulunduğumuz Antroposen Çağ’ın, post-hakikat döneminin, hızla küreselleşen dünyanın, yapay zeka teknolojilerinin ve siber kültürün ana belirleyiciler olduğu bu yeni bağlamda manevi zeka; ruh sağlığını koruma ve sürdürmede özgün ve önemli bir kaynak teşkil etmektedir. 760 yetişkinle yürütülen empirik araştırmamızda katılımcılara Ruhsal Zeka Özellikleri Ölçeği, Olumlu ve Olumsuz Dini Başa Çıkma Ölçekleri, DASÖ-21 ve Hayat Memnuniyeti Ölçeği ile demografik bilgi formu uygulanmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları arasında kesitsel bir çalışma olması, öz-bildirim ölçeklerinin kullanılması ve nitel araştırma ayağının bulunmaması sayılabilir. Yapılan analizler manevi zekanın alt boyutları olarak; hayatın metafizik boyutunu ayırt edebilme, farkındalık, eleştirel varoluşsal düşünme, kişisel anlam üretimi, aşkın farkındalık ve bilinç durumu genişlemesi ile ruh sağlığının olumlu ve olumsuz göstergeleri ve dini başa çıkma yönelimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Yürütülen aracılık analizinde manevi zekanın depresyon, kaygı, stres belirtileri ve hayat memnuniyeti üzerindeki etkisinde; dini başa çıkma yönelimlerinin aracılık etkisinin olduğu belirlenmiştir. Buna göre manevi zekası yüksek katılımcıların Allah’a yakın olma, rahmetine sığınma, Kuran okuma, sabretme, tevekkül etme gibi olumlu dini başa çıkma yönelimlerine sahip olma eğilimleri daha yüksek iken; depresyon, stres, kaygı belirtileri azalma, hayat memnuniyet düzeyleri artma eğilimi göstermektedir. Öte yandan manevi zeka puan ortalamaları daha düşük olanlar Allah’tan, ahiretten, Kuran’dan şüphe duyma gibi olumsuz dini başa çıkma yönelimlerini daha çok göstermekte; depresyon, stres, kaygı belirtileri daha yüksek çıkmakta, hayat memnuniyet düzeyleri daha düşük olma eğilimi taşımaktadır. Genç katılımcıların dindarlık ve maneviyat algılarının yanı sıra, manevi zeka puan ortalamalarının, hayat memnuniyet düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük; depresyon ve stres belirti düzeyleri ile olumsuz dini başa çıkma yönelimlerine başvurma eğilimlerinin daha yüksek çıkması, üzerinde düşünülmesi gereken önemli bulgulardandır. Manevi zekayı geliştirmeye yönelik içeriklerin özellikle lise ve üniversite programları başta olmak üzere eğitim müfredatına bütünleştirilmesinin, psikolojik danışman ve psikoterapist eğitimlerine ve mesleki pratiklere dahil edilmesinin insanlarımızın ruh sağlıklarının korunmasına ve geri kazanılmasına katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Maneviyat, Manevi Zeka, Dini Başa Çıkma, Ruh Sağlığı.

* ORCID: 0009-0000-1659-4323, fatma.sengul@marmara.edu.tr

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER I SALONU

Yetişkinlerde Cesaret, Dini Yönelim ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkinin İncelenmesi

Yusuf Kabahasanoğlu* / Dr. Öğrencisi, Ankara Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı yetişkinlerde cesaret, dini yönelim ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve cesaret erdemini din psikolojisi bilimi açısından ele almaktadır. Cesaret, kişiyi zorluklara, olumsuzluklara ve hastalıklara karşı koruyan içsel koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Dindarlık ve cesaret bu açıdan birbiriyle ilişkisi olan ve kişiyi psikolojik hastalıklara karşı dayanıklı olmasını sağlayan iki koruyucu etkidir. İçsel bir güç olan cesaret, olumsuz durumlarla karşılaşıldığında bireye bilişsel esneklik kazandırmakta, bu olaylarla başa çıkarken alternatif bakış açıları getirmekte ve yeni değişimlere uyum sağlamayı desteklemektedir. Bu doğrultuda hayatımızın her veçhesinde var olan cesaret, araştırılmaya ve keşfedilmeye değer bir erdemdir. Cesaret ile ilgili dindarlık bağlamında uygulamalı bir çalışmanın olmamasından dolayı çalışmamız özgün bir nitelik taşımaktadır. Araştırmamızın uygulama boyutu nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemine dayanmaktadır. Cesaret, dini yönelim ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yaşları 18-50 ($\bar{X}=31$) arasında değişen İstanbul ve Ankara illerinde yaşayan 549 gönüllü yetişkin kişilerden (189 Erkek, 360 Kadın) oluşan çalışma grubuna Cesaret Ölçeği (CÖ), Dini Yönelim Ölçeği (DYÖ) ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (PDY) uygulanmıştır. Çalışmamızın bağımsız değişkenleri (cinsiyet, yaş, medeni durum, ekonomik gelir ve eğitim durumu) ile bağımlı değişkenleri (cesaret, dini yönelim ve psikolojik dayanıklılık) arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla t-testi ve ANOVA analizleri ve bağımlı değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerini ortaya koymak için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yetişkinlerin cesaret, dini yönelim, psikolojik dayanıklılık ve hayat memnuniyeti puanlarının yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{X}=4.23$, $\bar{X}=3.92$, $\bar{X}=4.02$, $\bar{X}=3.29$). Bununla birlikte yetişkinlerin genel cesaretleri, ahlaki cesaretleri, dini yönelimleri, psikolojik dayanıklılıkları ve hayat memnuniyetleri arasında pozitif yönde zayıf ve orta kuvvette anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir ($r=0,569$; $r=0,235$; $r=0,418$, $r=0,188$ $p<0,01$).

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Pozitif Psikoloji, Cesaret, Dini Yönelim, Psikolojik Dayanıklılık.

* ORCID: 0000-0001-9669-5836, yusuffkabahasanoğlu@gmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER I SALONU

Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı Çerçevesinde Kimlik ve Dindarlık

Merve Demiryürek* / Yl. Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Erik H. Erikson, kimlik gelişiminin 8 evrede oluştuğunu ve bu evrelerin her birinde bireyin kazandığı birtakım değerler olduğunu ifade etmiştir. Her evrede bireyin yaşadığı/ yaşayacağı kriz değişmektedir. Birey, her bir krizi döneminde ne kadar sağlıklı atlatabilirse ahlaki ve dini gelişimi de o derece sağlıklı olur. Bu dönemler içinde ergenlik, bireyde birtakım değişimlerin, bilişsel, ahlaki ve dini olmak üzere bazı krizlerin yaşandığı bir evredir. Kimlik krizinin ergenlik döneminde başlıyor olması bu evrenin önemi arttırmaktadır. Bireyin çevresini ve kendisini tanıma çabası verdiği bu evre, yaratıcıyla arasındaki ilişkiyi de gözden geçirdiği bir dönemdir. Kişinin dünyaya geldiği ilk andan itibaren çevresiyle olan ilişkisi dini inançlara dair düşüncesini de şekillendirmektedir. İlk evrede kazanılan güven duygusuyla umut değeri yine ergenlik dönemine geldiğinde tanrı inancı konusunda bireyin yardımcısı olmaktadır. Aksi takdirde birey bu evrede güvensizlik duygusuna sahip olursa karamsar bir kişilik özelliği geliştirir. Bu durum da elbette tanrı inancını olumsuz yönde etkiler. Bunun gibi her evrede kazanılması gereken değer, dini inanç konusunda bireyin sağlıklı bir yönelim gerçekleştirmesini sağlamaktadır. Birey, her bir evrede başkalarıyla iletişimi ve etkileşimi sayesinde krizleri aşabilme imkânı bulabilmektedir. Yani sosyal hayatın içerisinde olan bireye çevresi örnek olur. Özellikle ergen kendine uygun ve kendisini destekleyen bir rol model bulursa kimlik kazanımı ve bununla birlikte dindarlık süreci de sağlıklı ilerleyecektir. Bu çalışmamızın konusu Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı ekseninde kimlik kazanım sürecinin dindarlığa etkisini din psikolojisi açısından anlamaktır. Araştırmanın amacı, kimlik ve dindarlık ilişkisini ergenlik dönemi bağlamında anlamak ve değerlendirmektir. Kişilik kuramlarından sadece Erikson'un psikososyal gelişim kuramıyla sınırlıdır. Çalışmamız, dindarlık ve kimlik arasındaki ilişkiyi mevcut çalışmalardan derleyen güncel bir çalışma olması hasebiyle din psikolojisi sahasına katkı sağlayacağı için önemlidir. Ayrıca gerek ailelere gerekse eğitimcilere kişilik gelişimi ile dindarlık arasındaki bağlantıyı bilmeleri için yol gösterici olacaktır. Bu minvalde alanda yazılan kaynaklar taranmaya gayret gösterilmiş ve bunun sonucunda nitel bir yöntemle bu çalışma yapılmıştır. Ampirik bir analize dayanmayan mevcut çalışmalarını inceleyen bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı, Erik Erikson, Kimlik, Dindarlık.

* ORCID: 0000-0002-4570-9182, mervedemiryurek4@gmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER II SALONU

Siyasi İstikrar ve Uygun İlmî Ortamın Rihle İstikametine ve İlimlerin İnkişafına Etkisi (Kayrevan Endülüs Ekseninde Kıraat İlminin Tekamül Safahatı)

Ahmet Arif Akbaba* / Dr. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İslâm tarihi boyunca farklı coğrafyalardaki ilim merkezlerinin teşekkülünde, siyasî istikrar ve oluşturulan ilmî ortamın ana saik olarak öne çıktığı görülmektedir. Bu iki saik, ulemânın gerçekleştirdiği rihlelerin yönünü de tayin etmiştir. Bahse konu ulemâ ve onların kalemlerinden çıkan eserlerle belli disiplinler altın çağını yaşamış, ilgili coğrafyalar o ilimlerin adeta menbaı halini almıştır. Şöyle ki Hz. Peygamber'in Medine'de nüvesini oluşturduğu İslâm medeniyeti, henüz ilk fetihlerle beraber geniş bir coğrafyaya yayılmış buna paralel olarak yeni şehir merkezleri de tesis edilmiştir. Emevî Devleti'nin (661-750) kurulmasıyla Şam merkezli gelişim yaşayan İslâm medeniyeti, Abbâsî Devleti'nin (750-1258) tarih sahnesine çıkmasıyla farklı bir boyuta evrilmiştir. Nitekim bu dönemde sağlanan siyasî istikrarla beraber kurulan başşehir Bağdat, Beytülhikme ile dinî ilimlerin yanı sıra pozitif ilimlerin de merkezi haline gelmiştir. Sonuçta söz konusu coğrafya, rihle hareketlerinin çekim merkezi haline gelmiş ve İslâm medeniyetinin adeta parlayan yıldızı olarak tavsif edilmiştir. Daha sonra Moğol istilasına maruz kalan Bağdat'ta; siyasî, ilmî, iktisadî ve sosyal istikrarın bozulması, özellikle ulemâ sınıfını yeni bir coğrafya arayışına itmiştir. Bu noktada devlet adamlarının destek ve teşvikleri neticesinde ilmî ve kültürel açıdan zengin bir muhitin oluştuğu Mısır merkezli Memlûklü Devleti, (1250-1517) ilmî rihlelerin yeni rotasını haline gelmiştir. Bu dönemde özellikle tabakat türü eserlerin eşsiz örnekleri telif edilmiş, şekillenen literatür, alanın temel referans kaynaklarını teşkil etmiştir. Semerkant-Buhara'da oluşturulan hoşgörü ortamının, İslâm düşüncesinin sonraki gelişim tarihini etkileyen bir belirleyiciliğe sahip olması da bu minvalde diğer bir örneği teşkil etmektedir. Çizmeye çalıştığımız bu fotoğrafın önemli bir örneği de tebliğimizde, Kayrevan-Endülüs coğrafyaları arası cereyan eden rihlelerin, ilm-i kıraatin gelişiminin tekamül safhasına evrilmesindeki fonksiyonunun, müşahhas isimler özelinde incelenmesiyle ortaya konmaya çalışılacaktır. Öncelikle hicrî ilk beş asırda Kayrevan ve Endülüs medeniyetindeki sosyokültürel durum ele alınacak daha sonra Endülüs'ün, kıraat ilmiyle temayüzündeki etkisi tartışmasız olan Kayrevan asıllı kurrular zikredilerek alana olan katkıları incelenecektir. Çalışmamızda; siyasî istikrar, hoşgörü ve uygun ilmî ortamın, ulemâ hareketliliğine ve ilmî disiplinlerin inkişafına etkisi, Kayrevan asıllı kurranın, Endülüs coğrafyasında kaleme aldıkları telifatla kıraat ilmi literatürüne sundukları yadsınmaz katkıları çerçevesinde incelenmesi temel hedef olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, Kayrevan, Endülüs, Siyasi İstikrar, İlmî Ortam.

* ORCID: 0000-0002-2239-5395, ahmetarifakbaba@ibu.edu.tr

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER II SALONU

Kur'an Kıssalarında Tevhit

Sümeyye Aykut* / Yl. Öğrencisi, Giresun Üniversitesi

Tevhit inancı, Kur'ân'da hayatın içinden örnekler kullanılarak ele alınmaktadır. Kıssalar pek çok anlatımda, barındırdıkları hayat öykülerine ağırlık verdikleri için pek çok zaman verilmek istenilen mesajı hedef kitleye ulaştıramamaktadırlar. Bu çalışma, Kur'an'ın ana temalarından biri olan tevhit ilkesini, kıssaların dili kullanılarak Hz. Musa kıssası özelinde anlatılmaya çalışılacaktır. Terminolojik anlam olarak tevhit, Allah'ın zat ve sıfatlarını anlatan, insanların inanç ve davranışlarını şekillendiren bir olgudur. Bu açıdan Allah'tan insana, insandan Allah'a yönelik dinamik bir yapıyı oluşturmaktadır. Kur'an'da tevhit; inanç, ibadet ve ahlak ilkelerini kuşatan şemsiye bir kavramdır. Tevhidin halktaki yaygın kullanımının aksine sadece Allah'ın zatının ve ilahlığının bir tasviri olmayıp, örnek hayatlar doğrultusunda aktarılan çoğunlukla kapsadıkları dramatik, romantik ve gerçek ifadeler sebebiyle hikâye bazen de öğüt yönü öne çıkarılarak sunulmuştur. Ayrıca semavi dinlerin sonuncusu olan İslam'da ve bu dinin ana kaynağı Kur'an'ı Kerimde tevhit üzerine titizlikle durulmuş ve yaygın olan politeist, pagan ve düalist tanrı yapısının yerine tevhit ilkesi benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu münasebetle Hz. Musa kıssası dikkatle incelendiğinde Kur'an'ın fikir ve dil dünyasına egemen olan asıl vurgunun tevhit odaklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Kur'an'ı Kerim'de tevhit konusu, Musa (a.s) üzerinde şekillenerek, örnek yer, zaman, kişi ve bilinen veya verilen hadiseler merkeze alınarak konunun bütünü temsil edecek şekilde işlenecektir. Konunun tevhit açısından objektifliği ele alınırken Kur'an'ı Kerim'de tevhit konusu, sıfatları merkeze alarak, şirk ve tevhidin birçok çeşidi gibi diğer bağlamları da dikkate alınarak sıralanacaktır. Ulaşılmaya hedeflenen sonuçlardan biri de Hz. Musa kıssasında tevhit ilkesinin hangi yönüne nasıl vurgu yapıldığını belirlemek olacaktır. Bu çalışmamız iki ana bölüm üzerine bina edilecek olup sırasıyla kıssa ve tevhit kavramları incelendikten sonra ayetler konu merkezli olarak örneklem yöntemiyle işlenecek uluhiyette, rububiyette ve sıfatlarda tevhit konusu açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kelam, Hz. Musa, Tevhit, Kur'an Kıssaları, Sıfat.

* ORCID: 0009-0000-9528-498X, aykt.smy25@gmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER II SALONU

Son Dönem Tefsirlerinden “Kâsimî Tefsiri” Mukaddimesinin Kur’ân İlimleri Açısından Önemi

Ersoy Koyuncu* / Yl. Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Tefsir eserlerinin giriş kısımlarındaki mukaddimeler Kur’ân-ı Kerîm’in en doğru yöntemlerle anlaşılması hususunda en önemli kaynaklarından biridir. Zira mukaddimeler, müfessirlerin eserlerinde takip edecekleri metodlarını, eserlerinin yazılma sebeplerini ve aynı zamanda eserleri hakkında birçok bilgiyi içeren en önemli kaynaklardır. Osmanlı’nın son dönemlerinde (1866-1914), Suriye’nin Şam bölgesinde yetişmiş önemli müfessirlerinden Cemâleddin el-Kâsimî’nin (ö. 1914) kaleme aldığı "Tefsîru'l-Kâsimî" olarak şöhret bulan "Mehâsinü't-Te’vîl" adlı eserdir. Bu eserin mukaddimesi, mukaddime türü kaynaklar içerisinde kendi dönemi ve ayrıca kendinden öncesi kaynakların konu ve düzen olarak en mükemmellerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu eser, Ulûmü'l-Kur’ân açısından selef dönemine nazaran daha sistemli, konu içeriği daha zengin, İslamî eserlerin bir ansiklopedisi konumundadır. Kur'an'ı anlamak için bir kaynak olarak insanı merkeze koymasıyla farklı, selefi düşünce ile modernleşme arasında bir köprü işlevi görmektedir. Aynı zamanda, Kur’ân’ın ilmini ve derinliğini keşfetme, onun sırlarını açığa çıkarma amacıyla kaleme alınmış ve kendi zamanının (1869-1914) ilmi ve fikri özelliklerini yansıtan bir eserdir. Akıl ve içtihadı ön planda tutan İbn Teymiyye ile İbn Kayyim el-Cevziyye, ayrıca Muhammed Abduh, Reşid Rıza gibi âlimlerin yanında Dihlevî, Zerkeşî ve Süyûtî gibi âlimlerin görüşlerinin bir araya geldiği bir eserdir. Kur’ân ilimleri açısından son derece önemli, sınırlılıkları ve içeriği ile diğer ilimlere ışık tutan, Tefsir ilmi konularına bakışının farklılığı, mezhebi taassubu her türlü görüşlere yer vererek aşan, güncel Tefsir ve mukaddimelerinden ayrılan özellikleri ile nâdir bir eserdir. Dolayısı ile bu eser, güncel Tefsir ilimlerine ışık tutan yönlerinin olması ayrıca Kur’ân ilimleri konusunda geçmişle günümüz ilimleri arasında bir köprü vazifesi üstlenmesi dolayısı ile en önemli kaynaklardan biridir.

Anahtar Kelimeler: Temel İslam Bilimleri, Tefsir, Mukaddime, Ulûmü'l-Kur’ân, Kâsimî, İctihat, Akıl.

* ORCID: 0009-0008-2924-8719, koyuncu_ersoy@hotmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER III SALONU

Birleşik Krallık'taki İslam Tahkim Mahkemelerinin ve Şeriat Konseylerinin Karşılaştırması

Hakan Aydın* / Dr. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Fıkıh ibadetler, cezalar ve işlemler (muamelat) şeklinde üç ana kısma ayrılmaktadır. Hukuk ise genel anlamı itibarıyla toplum düzenini sağlayan ve devletin toplum üzerindeki yaptırım gücünü tanzim eden yasaları ifade etmektedir. İlk olarak XIX. Yüzyılda kullanılmaya başlanan “İslam hukuku” ifadesi ise fıkıh ve hukuk kavramlarının bir araya getirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Hukuk kelimesi normal şartlarda ibadetlerle ilgili konuları içine almamaktadır. Ancak İslam hukuku ifadesi ibadetlerle ilgili konuları da içermektedir. İslam hukukunda “kaza” kelimesiyle ifade edilen “yargı” kavramı ise kamu hukukuyla ilgili özel yetki alanına sahiptir. Yargı kararları bağımsız mahkemeler tarafından uygulanmaktadır. Türkiye’de dört çeşit yargı sistemi bulunmaktadır. Bunlar anayasa yargısı, adli yargı, idari yargı ve uyuşmazlık yargısıdır. Bu yargı sistemlerinin her birisinin kendisine özgü mahkemeleri vardır. İngiltere ve Galler gibi Birleşik Krallık ülkelerinde ise bu yargı sistemlerine ek olarak İslami yargı kuruluşları da bulunmaktadır. Bu kurumlar iki farklı kola ayrılmaktadır. Bunlardan ilki 1982 yılında kurulmaya başlanan Şeriat Konseyleri (Sharia Councils)’dir. Diğeri ise 2007 yılında kurularak 2008 yılında devlet tarafından resmi mahkeme statüsü verilen İslam Tahkim Mahkemeleri “Muslim Arbitration Tribunal” (MAT)’dir. Bu iki kurumun birbirlerine benzer özellikleri olmasının yanında birbirlerinden farklı özellikleri de bulunmaktadır. Özellikle Birleşik Krallık’taki bazı yayın organları, Şeriat Konseyleri ve İslam Tahkim Mahkemeleri’nin birbirlerine rakip olduğu söylemektedir. Her iki kurum da Birleşik Krallık’ta yaşayan Müslümanların ihtiyaçlarına binaen Müslümanlar tarafından kurulmuştur. Şeriat konseyleri tek bir merkezden yönetiliyor olmamasından dolayı birbirinden bağımsız bir yapıya sahiptir. Ayrıca konseyler verdikleri hükümler konusunda herhangi bir yaptırım gücüne de sahip değildirler. İslam tahkim mahkemeleri ise 2007 yılında İngiltere’de avukatlık yapan Sheikh Faiz-ul-Aqtab öncülüğünde kurulmuş ve 1996 İngiliz Tahkim Yasası’na dayanarak resmi mahkeme statüsünü elde etmiştir. Bu özelliği sayesinde tahkim mahkemelerinin vermiş olduğu kararlar devletin resmî kurumları tarafından yaptırıma tabii tutulmaktadır. Bunun dışında şeriat konseyleri ve İslam tahkim mahkemeleri arasında işleyiş ve yöntem açısından da birçok fark vardır. Çalışmamızda bu farklılıklar detaylı şekilde ele alınacaktır. Ayrıca bu bildiride bu iki kurumun işleyişi ve verdiği hükümlerin fikhî açıdan analizleri yapılarak hangi kurumun günümüz Müslümanlarının ihtiyaçlarını daha doğru ve aktif şekilde çözüme kavuşturduğuna yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Konsey, Tahkim, Birleşik Krallık.

* ORCID: 000-0001-6844-1687, hakan34455@gmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER III SALONU

İslâm Hukuku Açısından Kadın ve Erkeğin İnfertilite/Kısır Oluşu

Münevver Çukurova* / Yl. Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Allah, neslin devamı ve muhafaza edilmesi için insanları evliliğe ve çocuk sahibi olmaya yönlendirmektedir. Pek çok çift çocuk sahibi olmayı evlilik müessesinin amaçlarından saymaktadır. Çocuk, evlilik hayatının sürekliliğini sağlama açısından önemli bir rol oynamaktadır. Biyolojik bir kusur sayılan kadın veya erkeğin ya da her ikisinin de infertilite, akamet/kısır olması çocuk sahibi olmaya engel teşkil etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından bir yıl boyunca düzenli ve korunmaksızın cinsel ilişkiye girilmesine rağmen gebeliğin oluşmaması şeklinde tanımlanan infertilite, akamet/kısırlık günümüz ilerleyen teknoloji ve tıpla birlikte bu tanımı aşarak artık cinsel birtakım olmaksızın/evlenmeden birtakım testler sonucunda bilinebilmektedir. Kadında; ultrasonografi ile görüntüleme ve kanda hormon düzeyi ölçümü vb. testlerle erkeklerde ise sperm sayımı ve kadınlarda olduğu gibi kanda hormon düzeyi ölçümü testleri ile infertilite, akamet/kısır olup-olmadığı anlaşılmaktadır. İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350) göre; eşlerin birinde körlük, sağırılık, dilsizlik, topallık, elin ve ayağın kesik olması, kısırlık gibi kusur ve hastalıkların olması durumunda mahkemeye başvurarak tefrik talebinde bulunabilir. Dolayısıyla evlilik birliği içerisinde infertilite, akamet/kısırlık tespit edildiği takdirde hâkimin kararıyla tefrik sebebi sayılırken günümüz ilerleyen tıpla birlikte önceden infertilite olduğu anlaşılan erkek ve kadınlara İslâm hukuku açısından evlenme engeli sayılıp-sayılmayacağı hususunu gündeme getirmektedir. Ya da infertilitenin evlenme engeli sayıldığı takdirde arızı mi yoksa lazımı sıfat/kusur kategorisinde mi değerlendirilecek vb. birçok soruyu zihnimizde uyandırmaktadır. En önemlisi de Fukahâ'nın çoğunluğu evlilik birliği içerisinde erkeğin kısırlığının belirlenmesi durumunda kadına boşanma hakkı tanımazken evlenmeden önce evlenilecek erkeğe uygulanan testlerle erkeğin infertilite olduğunun belirlenmesiyle kadına infertilite bir erkekle evlenmeme salahiyeti doğabilmektedir. Evliliklerde boşanma sebebi sayılan kısırlık, İslâm hukuku açısından evlilik akdi gerçekleşmeden belirlenip çiftlerin yuva kurması hususunda evlilik engelleri içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin bilinmesi yönünden bu araştırma önem arz etmektedir. Ayrıca kısırlığın önceden bilinmesi infertilite sebebiyle boşanan çiftlerin sayısına etki edeceğini ve boşanma oranlarında buna paralel olarak düşüşün gerçekleşeceğini öngörmekteyiz. Araştırmamız evlenmeden önce kısır olduğu anlaşılan kadınları ve erkekleri (heteroseksüel kişileri) kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Kısırlık, Mani, Kusur, Nikâh Âkdi.

* ORCID: 0000-0001-6156-8132, mine.ckrva6515@gmail.com

8 MART CUMA | 8 MARCH FRIDAY

I. Oturum / Session I : 15.30 – 17.00

AKİMER III SALONU

Erken Yaşta Evlilik Problemi (Eyep)

Nilüfer Ünal* / Yl. Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Erken yaşta evliliğin düşük eğitim seviyesi, fakirlik, ergen gebelikleri, anne- bebek ölümleri ve aile içi huzursuzluk-şiddette artış, boşanma gibi daha da artırabileceğimiz evliliğin tarafları yanı sıra aileyi ve toplumu etkileyen olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Evliliğin asgari yaş sınırı naslarla belirlenen bir konu olmasına rağmen geçmiş zamanlarda fakihler, doğal olarak yaşadıkları dönemin ve coğrafyanın örf ve gerekleri üzerine görüşlerini temellendirerek bulûğ öncesi dönemde nikaha cevaz vermişlerdir. İctihadın bağlı bulunduğu değişkenlerin zaman ve mekâna göre değişebileceğinden hareketle evliliğin asgarî yaş sınırının tekrar değerlendirilmesinin, ortaya konulacak icthadlarla, evlilik birliğinden söz ederken istismar olarak yorumlayabileceğimiz vâkıaların oluşmasının ve bu vâkıalarda dinin sanık sandalyesine oturtularak yargılanmasının önüne geçilmesinin elzem olduğu ortadadır. Küçüklerin evlendirilmesini (küçüklerin evliliğini) caiz gören fakihlerin, evliliğin taraflarının yükümlü olacakları sorumlulukları ve evliliğin yürütülebilmesi için esas olan cinsel, duygusal, ekonomik ve sosyal birlikteliği değerlendirmeye almamış olmaları şaşırtıcıdır. Nikah en yalın haliyle neslin bekâsi ve haramdan korunmak maksatları için meşru kılındı ise velileri tarafından evlendirilecek olan kişilerin temyize ulaşmamış çocuklar ya da yeni bulûğa ermiş olan ergenler değil fiziksel, mental ve duygusal anlamda evliliğe taraf olabilecek rüşd sahibi kimseler olacağı açık bir husustur. Ebu Hanife'nin kızlarda on yedi erkeklerde on sekiz yaşı, Türk Medeni Kanunu'nun erkek-kız on yedi yaşı doldurmak kayıtları ise toplumun her kesiminde ve her şartta ihtiyacı karşılamayacağından, evlilik yaşı için yukarıda zikredilen yaşların çoğunluğa göre ideal olmasına rağmen fitratın değişken oluşu da dikkate alınmalı fiziksel, mental ve ruhsal gelişimin eş değerde olması temel ölçüt olarak alınmak kaydıyla cumhurun hükmen bulûğ için esas aldığı on beş yaşı doldurmak evlilik için asgari yaş sınırı olarak kabul edilmelidir. Nikah gerçekleştiğinde kişilerin yetişkin olması esastır yoksa nikah kişileri yetişkin kılmaz. Sağlıklı bir evlilikten bahsedeceksek kadın ve erkek cinslerinden iki yetişkinden söz etmeliyiz. Aksi takdirde toplum olarak ailevî sorunların kamburu ile yaşamaya alışmak zorundayız. Belirttiğimiz bu hususlar doğrultusunda, klasik kaynaklar yanında günümüzde yazılan konuyla ilgili yazılar ve erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş kadınlar ve eşleriyle yapılan görüşmeler değerlendirilerek oluşturulan çalışmamız aile hukuku ve toplumsal düzen açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Küçüklerin Evlendirilmesi, Evlenme Ehliyeti, Rüşd, Sedd-i Zerâi'.

* ORCID: 0009-0007-7433-7174, nilufer.unal06@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER I SALONU

Son Dönem Osmanlı Mütefekkiri Babanzâde Ahmed Naim'in İslam Ahlakı Üzerine Görüşleri

Mete Akcan* / Yl. Öğrencisi, Hitit Üniversitesi

Modernleşme ve Batılılaşma tartışmalarının hararetle yapıldığı 19. yüzyılın sonunu ve 20. Yüzyılın ilk çeyreğini kapsayan dönem, içinde birçok sosyo-politik krizler, toplumsal ayrışmalar ve entelektüel tartışmalar barındıran oldukça çalkantılı bir zaman dilimidir. Bu dönemde yaşamış bir entelektüelin görüşlerini ve çevresinde olan biten tartışmalara karşı verdiği tepkileri araştırmak dönemin genel zihniyetini ve fikri tartışmalarını anlamak açısından oldukça önemlidir. Modernleşme ve geleneksel olana bağlı kalma arasındaki çatışmanın şiddetlendiği bu dönemde iki görüşten birini savunan düşünürler olduğu gibi gelenekle bağını koparmadan çağın durumunu gözetmek gerektiğini de düşünen mutedil mütefekkirlere de vardır. Bu orta yolu izleyen düşünürlerin arasında klasik İslami ilimler ile felsefi ilimleri iyi bilen Babanzâde Ahmed Naim'in ismi ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada zikredilen dönemin önde gelen düşünürlerinden olan Babanzâde Ahmed Naim'in İslam ahlak düşüncesi üzerine serdettiği görüşlerini ve İslam ahlakının esaslarını nasıl sunduğunu ele alacağız. Lahey Ahlak Terbiyesi Kongresi'nde sunmak üzere, dönemin eğitim nazırı Emrullah Efendi, Ahmed Naim'e İslam ahlakını anlatan bir rapor sunmasını teklif etmiş, bu vesilesiyle Babanzâde Ahmed Naim "İslam Ahlakının Esasları" adlı kitabını kaleme almıştır. Dârülfünun'da ahlak kürsüsünde dersler de veren Ahmet Naim'in İslam Ahlakı hakkındaki görüşlerini başta bu kitabı olmak üzere dönemin meşhur "Sebilürreşad" gibi çeşitli dergilerinde yayımladığı makalelerinden ve "Felsefe Dersleri" kitabından da öğreniyoruz. Ahlakın insanlık tarihi kadar eski ve kaynağının ilahi olduğunu iddia eden Naim, evrensel bir ahlak sisteminin beşerî felsefe düşünce sistemleriyle değil din ile kurulabileceğini savunmuştur. İslam ahlakının ise en temel iki kaynağının Kuran ve Nebi Sünnet olduğunu söylemiştir. Naim, "Ahlak dinin kabıdır." sözünü zikrederek din ile ahlakın arasındaki ilişkinin zaruri olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca o, medeniyetlerin yükselişini ve toplumsal refahın sağlanmasını toplumda ahlakın intişarına bağlamıştır. İslam ahlakının akla ve hakikate uygun olduğunu savunup dönemin felsefi akımları içinde İslam Ahlakına en yakın ahlak felsefesinin bazı istisnaları zikretmekle Kant'ın ahlak felsefesi olduğunu söyler. Bu araştırmamızda, kadim ile cedid arasında arayışların olduğu bir dönemde yaşayan, iki dünyanın görüşlerine de vakıf bir alimin ahlaka ilişkin görüşlerini, kaygılarını da besleyen arka plana işaret ederek sunacağız.

Anahtar Kelimeler: İslam Felsefesi, Babanzâde Ahmed Naim, İslam Ahlakı, İslam Ahlakının Esasları, Osmanlı.

* ORCID: 0009-0002-9464-1302, mete_akcan_41@hotmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER I SALONU

İslam Psikoloji Geleneğinde İsâr

İbrahim Yüksel* / Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

Bu çalışmada, İsâr erdeminin kuramsal ve kavramsal boyutlarının ne olduğunu, İsârın İslam psikoloji geleneğindeki yerini ve önemini, literatürde yer alan araştırmalardaki pozitif psikoloji kavramları ile nasıl bir ilişkiye sahip olduğunu ve insana yansıyan yönüyle nasıl bir etkisinin olduğunu incelemek hedeflenmektedir. Buna ilaveten İslam'ın ana kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in hadislerinde, İsâr kavramının nasıl bir yere sahip olduğunu İslam psikolojisi perspektifinde incelemek amaçlanmaktadır. Bilineceği üzere İsâr, insanlar arasındaki birlik, beraberlik ve kardeşlik ruhunu besleyen, sosyal dayanışma ve toplumsal barışı artıran bütünüyle tek taraflı, gönüllü ve herhangi bir çıkar beklentisi olmaksızın yapılan bir yardım davranışı olması yönüyle kişiye kendi eliyle kendini iyileştirme imkanı sağlarken, aynı zamanda da bireyin, hayatına dair farklı bir anlam penceresi açmaktadır. Bu bakımdan da İsâr erdeminin İslam psikoloji geleneğindeki yerini ve insanın ruhsal yönüne etkilerini incelemek önemlidir. Ayrıca literatürde İsâr kavramı ile ilişkilendirilen veya anlamca yakın olduğu ileri sürülen diğerkâmlık, özgecilik, el severlik, özveri, fedakârlık, pro-sosyal davranış gibi bazı kavramların olduğu görülmektedir. Bu kavramlar arasındaki farklı nüansların ve ayırıcı yönlerin ifade edilmesi, İsâr kavramına net bir çerçeve çizilmesi bakımından önem arz etmektedir. Doküman incelemesi üzerine tasarlanan bu çalışmada; a) İsâr kavramının kuramsal ve kavramsal temellerinin ne olduğu, b) İsâr kavramı ile ilişkilendirilen bazı kavramların ayırıcı yönlerinin ne olduğu, c) İsâr kavramının İslam psikoloji geleneğindeki yeri ve öneminin ne olduğu, d) İsâr kavramının, pozitif psikoloji perspektifinde nasıl değerlendirildiği ve insan hayatına ne tür etkileri olduğu sorularına cevap aranacaktır. Bu çalışma sonucunda İsâr kavramı ile yakından ilişkili olduğu ileri sürülen diğerkâmlık, özgecilik, el severlik, özveri, fedakârlık, pro-sosyal davranış gibi bazı kavramlar arasında anlamsal ve içeriksel açıdan farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Hâris el-Muhâsibî, Gazali, İbnu'l-Cevzî, Ebubekir Râzî, Ragıb el-İsfahânî gibi İslam psikoloji geleneğinin öncülerinden olan alimlerin, İsâr perspektifinde değerlendirilen görüşleri çerçevesinde insan hayatındaki yeri ve önemi ifade edilmiştir. Buna göre İsârın kazanılması gereken bir erdem olarak görüldüğü ortaya koyulmaktadır. Son olarak ise günümüz pozitif psikoloji anlayışı perspektifinde İsâr ile ilişkili kavramların hayatın anlamı, empati, iyimserlik, merhamet, benlik saygısı, mutluluk ve psikolojik dayanıklılık ile arasında pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Buna göre verme davranışlarının insan hayatına olumlu etkileri olduğu ve kazandırılması gereken bir yön olduğu ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, İsâr, Cömertlik, Diğerkâmlık, Özgecilik.

* ORCID: 0000-0002-0231-5212, İbrahim.yuksel@ogr.iu.edu.tr

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER I SALONU

İlk Çocukluk Döneminde Din Duygusu

Elif Beyza Kırışık* / Yl. Öğrencisi, Karabük Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Çocukluk dönemi, bebeklik yıllarından sonraki dönemi kapsayan önemli bir gelişim dönemidir. Bu dönem, kendi içinde ilk çocukluk ve son çocukluk olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İlk çocukluk dönemi 3-6 yaş aralığını kapsayan dönemdir. İkinci çocukluk dönemi ise 7-11 yaşlarını ifade etmek için kullanılan ve okul çağı olarak da bilinen bir dönemdir. İlk çocukluk döneminden itibaren bireyin gelişimi bu dönemin başlarında özellikle belirli alanlarda oldukça hızlı bir seyir izlerken, son çocukluk döneminde genel olarak gelişimin hızında bir denge hâkim olmaktadır. Bu kapsamda çalışma, ilk çocukluk dönemindeki bireylerde din ve dinî gelişim konusuyla sınırlandırılmıştır. İlk çocukluk dönemi, din ve dinî algının yeni yeni gelişmeye başladığı dönemdir. Bu dönem, gelişim bakımından hayatın en önemli dönemlerindedir. Bu dönemde, bireyin birçok gelişim alanında hızlı bir ilerleme yaşanmaktadır. Dinî gelişim alanının nüveleri de bu dönemde belirlemeye, oluşmaya ve gelişmeye başlamaktadır. Bu sebeple ilk çocukluk döneminde diğer alanlardaki gelişim kadar dinî gelişim alanındaki izlerin sürülmesi de son derece önemlidir. Bu dönemdeki dinî gelişimin ortaya çıkmaya başlaması, seyri ve gelişimi üzerinde odaklanılması, çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda ilk çocukluk döneminde dinî gelişime etki eden etmenler, dinî gelişimle ilgili ortaya atılan teoriler ve kuramların kısaca özetlenmesi, çalışmanın tali amaçları arasındadır. Çalışma literatüre dayalı olarak yapılmıştır. Buna bağlı olarak çalışmada arşiv araştırması yönteminden yararlanılmıştır. Arşiv araştırması, kitap, makale, biyografi, otobiyografi, köşe yazısı, gazete yazısı... kısaca her türlü yazılı ve sesli belgeler kullanılarak araştırma problemine cevap aranmaya çalışıldığı bir araştırma yöntemidir. Bu bağlamda yapılan araştırma sonucunda ilk çocukluk döneminde hâkim olan benmerkezciliğin, hayatın diğer gelişim alanlarına etkisini gösterdiği gibi dinin algılanması ve yorumlanmasında da ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu dönemin henüz başlarından itibaren gelişmeye başlayan zihinsel gelişime paralel olarak din, dinî kavramlar ve konulara ilginin arttığı gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, İlk Çocukluk Dönemi, Dinî Gelişim, Din Duygusu.

* ORCID: 0009-0006-7459-5838, elifbeyzakirisik.akademik@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER I SALONU

Din Psikolojisi Açısından İhtida

Esra Alkan* / Yl. Öğrencisi, Karabük Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

İhtida ve irtidat konusu, Din Psikolojisi biliminin ilk konularından biridir. Din Psikolojisi biliminin kurucusu olarak bilinen şahsiyetler, bu konuyla ilgilenmişlerdir. Genel olarak din değiştirme ve dine dönüş (conversion) olarak ifade edilen kavram, İslam dininde genel olarak ihtida ve irtidat kavramlarıyla ifade edilmektedir. İhtida, hidayete erme; başka dine bağlı veya dinsiz bireyin İslamiyet'i kabul etmesidir. İrtidat ise İslam dininden çıkma, başka dine yönelme veya dinsizliği tercih etme durumudur. Batı'da kullanıldığı şekliyle religious conversion (din değiştirme) bireyin inanç olarak bir dinden başka bir dine yönelmesi, buna bağlı olarak dinî davranışlarında bir dizi değişimlere gitmesi ve mevcut dinî düşünce ve bağlılığından vazgeçip başka bir dinî düşünceye yönelmesi ve bağlanmasıdır. Ayrıca conversion ile bir dine inanan bireyin, o dine daha fazla yönelmesi (hidayet), inandığı din içindeki bir mezhepten bir başka mezhebe yönelmesi için de kullanılmıştır. Bireyin mensubu olduğu din içinde bir başka mezhebe yönelmesi veya dine sıkı sıkıya bağlanması, başka bir dine yönelmesine göre nispeten kolay bir süreçtir. İlkinde bireyin bilişsel ve duygusal olarak büyük bir sarsıntı yaşamama ihtimali varken ikincisi, yani din değiştirme olayı oldukça zor ve nadir rastlanan bir durumdur. Çünkü bireyin, inandığı inancını, yaşadığı ve yaşattığı değerleri bırakıp başka inanca girmesi ve başka değerleri kabul etme, benimseme ve yaşama durumu oldukça zor bir süreçtir. Bu değişimin bir anda olup bitmesi de istisnai durumlar hariç son derece düşük bir olasılıktır. Bir dinden başka bir dine geçiş ve aynı din içinde o dine yöneliş ya da din içi farklı bir mezhebe yöneliş, çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Buna bağlı olarak bireyin, inandığı dine yöneliş (dinî dönüş) ve inandığı dini bırakıp farklı bir dine inanma temayülünde bulunmasının nedenlerinin ortaya konulmaya çalışılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmalardan yararlanarak sürdürdüğümüz çalışmamızda, literatüre dayalı yöntem kullanılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın verileri de ikincil verilerden elde edilmiştir. Bireyi dine dönüşünü veya din değiştirmesinin altında psikolojik, manevi, sosyokültürel ve dinî birçok faktör vardır. Bireyin dine yönelmesi ve din değiştirmesinin altında yatan bu sebeplerin ortaya konulması, bir yandan dinî hayatın tezahürleri üzerinde durulması bakımından önemli, bir diğer yandan ise günümüzde özellikle ergenlerin dine yönelik tutumlarının altında yatan sebeplere ışık tutması bakımından da çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, İhtida, Din Değiştirme, Dine Dönüş.

* ORCID: 0009-0002-2692-4239, esraalkan.ga@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER II SALONU

Çizgi Diziler Üzerinden Din ve Değerler Eğitiminin İmkânı-Heidi İsimli Çizgi Dizi Üzerinden Bir Değerlendirme

Enes Aydın* / Dr. Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi

Küreselleşme ve teknolojinin gelişimi, birbirini etkileyen iki unsurdur. Televizyon küreselleşmeyi yaygınlaştıran başlıca teknolojik gelişmelerdendir. Başlarda bir günü bile doldurmayan televizyon yayını içerikleri, günümüzde oldukça yoğun ve çeşitlidir. Pek tabiidir ki bu çeşitlilik toplumların küreselleşmesini hızlandırmaktadır. Bu durumda toplumun yönlenebilirliği-yönlendirilmesi kaçınılmazdır, toplumun nasıl yönlendirileceği ise üzerinde durulması gereken önemli bir meseledir. Geçtiğimiz elli yılda medya son kullanıcıya televizyon üzerinden servis edilmekte iken günümüzde hem televizyon yayınları hem de televizyon yayınları kadar geniş içeriklere sahip birçok mecra sadece insanların cep telefonlarından servis edilebilmektedir. Sunulan bu geniş içeriklerin toplumun değişimini daha da hızlandıracağı açıktır. Günümüzde farklı nesillerin psikolojilerini birbirinden farklılaştıran unsurlar olarak tanımlanabilecek olan “bölük etkisinin” daha kısa zaman içerisinde görüldüğü bilinmektedir. Bu noktada toplumun her kesiminin sunulan içeriklerden nasıl etkileneceği hakkında düşünmek ve çalışmak, toplumun küreselleşmenin olumlu etkilerinden faydalanırken zararlı etkilerinden korunmasına yardımcı olacaktır. Özellikle de değişime en açık olan çocuklar ve gençlerin sunulan içeriklerden nasıl etkileneceğini ve nasıl etkilenmesi gerektiğini ortaya koymak, toplumun geleceğini inşa etmek için hayati öneme sahiptir. Çizgi filmler, çocukların en çok tercih ettikleri içerikler arsındadır. Bu durum da çizgi filmlerin incelenmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada öncelikle çocukların farklı gelişim alanlarındaki gelişim özellikleri sonra da çizgi filmlerin çocukların üzerinde din ve değerler eğitimi bağlamındaki olası etkileri incelenecektir. Daha sonra Heidi isimli çizgi dizinin, yapısal özellikleri ve konusu genel bir incelemeye tabi tutulacaktır. Çizgi dizinin içeriği ise din ve değerler eğitimi nahiyesinden daha detaylı bir şekilde incelenecektir. Bu incelemelerden sonra Heidi isimli çizgi dizi, din ve değerler eğitimi içeriklerine sahip olan diğer çizgi dizilerle, genel manada, kıyaslanacaktır. Bu itibarla çalışmanın ana problemi “Çizgi filmler, çocuklara din ve değerler eğitimi vermek için ne kadar elverişlidir?” sorusundan ibarettir. Çalışmanın amacı ise çizgi filmlerin din ve değerler eğitimi konusunda sağlayabileceği faydaları ve sınırlılıklarını ortaya koymaktır. Çocukların gelişim seyrinde çizgi filmlerin etkisine ve çizgi filmlerden faydalanma yollarına dikkat çekmesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Çalışma, nitel araştırma paradigmasına sahip olacak ve araştırma yöntemi olarak içerik analizi yöntemi benimsenecektir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Animasyon, Heidi.

* ORCID: 0000-0002-4513-1683, enes.aaydin@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER II SALONU

İlköğretim ve Ortaöğretim Kademelerinde Çevre ve Din Eğitimi Müfredat İncelemesi

Safinur Genç* / Dr. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Çevre, yaşam alanı olması dolayısıyla bütün canlılar için hayatî bir öneme sahip olmuştur. Son yıllarda artan çevre sorunları küresel ölçekte dünyayı etkilemiş birincil yaşam alanlarının insanlar eliyle kirletilmesi tüm canlıların hayatını daha fazla tehdit eder hale gelmiştir. Tüm insanlığı ilgilendiren bu duruma çözüm bulmak için yapılan uluslararası konferanslarda sorunların önlenmesinin çevre bilinci geliştirmeye bağlı olduğu ifade edilmiştir. Gelecek nesillerin bugünkü doğa imkanlarına sahip olması için bireylerin bu konuda sorumluluk bilinci edinmesi ve etik değer geliştirmesi önemlidir. Çevre sorunlarının çözümünde farklı alanlardaki çabalar önemli olmuş olsa sürdürülebilir bir gelecek için toplumsal değişimi destekleme konusunda anahtar bir rol oynayan eğitim, bireylerin çevre sorunları hususunda bilinçlenmesi, kalıcı ve etkili bir değişim için temel bir faktör olmuştur. Uzun vadede çevre etiği oluşturmak ve bugüne kadar verilmiş zararları durdurmak çevre eğitimi ile mümkündür. Bu eğitim faaliyeti, toplumun ihtiyaçları göz önüne alınarak, özellikle örgün eğitim kurumlarını devreye sokulması ve uygun yöntem ve teknikler kullanılarak gerçekleştirilmelidir. Çevre konusu önceleri çevre biliminin çalışma alanı iken günümüzde hukuk, ilahiyat, felsefe ve ahlak meselesi haline gelmiş ve disiplinler arası bir mahiyet kazanmıştır. Çevre bilincinin oluşturulmasında dinlerin de tesiri oldukça önemli olmuştur. Bu bağlamda İslam'ın çevreye verdiği önemin örgün din eğitimi yoluyla etkili bir şekilde aktarılmasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi önemli bir konuma sahiptir. Çevre bilincinin oluşumunda eğitim önemli bir etkiye sahipken ülkemizde çevre eğitimi noktasında bazı eksiklikler yaşanmaktadır. Bu çalışmada literatür taraması yöntemiyle, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders müfredatı incelenerek, "çevre eğitimi"nin nasıl yer aldığı analiz edilecektir. Böylece çevre eğitiminin din eğitimi açısından da değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Çevre, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Müfredatı.

* ORCID: 0000-0002-4084-6276, safinurkaya55@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER II SALONU

Gençlerde Din Algısı ve Kültürler Arası Etkileşim: Hallyu Örneği

Büşra Tamer* / Yl. Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Doğal süreçler içinde fitrat, eğitim, çevre gibi faktörlerin tesir ettiği din algısı, sosyokültürel tecrübelerden de tabii olarak etkilenir. Kültür değişebilen ve diğer kültürleri ve bireyleri değiştirebilen, durağanlıktan uzak bir yapıya sahiptir. Günümüzde ise özellikle gençler medya araçlarının yaygın kullanımı nedeniyle, yabancı kültürlerle hızlı bir etkileşim içindedir. Bu etkileşimin dünyada ve Türkiye'de yoğun olarak yaşandığı kültürlerden biri Hallyu yani Kore dalgasıdır. Hallyu fanları olarak bilinen bu sosyal grup demografik özellikler bakımından çeşitlilik göstermekte, pek çok alt grubu da içinde barındırmaktadır. İlerleyen dönemlerdeki din algısının belirlenmesinde gençlik döneminin önemli olması hasebiyle çoğunluğu gençlerden oluşan bu grubun din algılarının anlaşılması önem taşımaktadır. Bu kapsamda, nitel bir çalışma olup anlayıcı yöntem izlenen bu araştırmada, Türkiye'de Kore kültürüyle yoğun etkileşimde olan 14-28 yaş arası Hallyu fanlarının din algısı incelenmiştir. Olasılığa dayalı olmayan örneklem tekniklerinden kartopu örnekleme tekniği ve uygunluk örnekleme tekniği kullanılarak 11'i erkek, 14'ü kadın olmak üzere toplamda 25 kişilik bir örneklem oluşturulmuş ve mülakat tekniği ile gözlem tekniği aracılığıyla toplanan veriler tematik içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır. Çalışma esnasında bazı bireylerin anti tutum veya önyargı ile karşılaşmamak için bazı bilgileri paylaşmadığı, bazı Hallyu grubu üyelerinin ise kimliğini gizli tutmak istemesi, ebeveynlerin onay vermemesi gibi birtakım sebeplerden dolayı yüz yüze mülakat çalışmasına katılım sağlamak istemediği gözlemlenmiştir. Veri toplama sürecinde karşılaşılan zorluklar, katılımcılara erişimdeki kısıtlamalar, katılımcıların veri paylaşımında gösterdikleri isteksizlik gibi durumlar, araştırmanın kapsamını etkileyebilir ve sonuçların genelleme veya yorumlanmasında sınırlamalara sebep olabilir. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen mülakatlar ve gözlemler dikkate alındığında bu gençlerin büyük bir çoğunluğunun değerlerine uyan, kültürünü yansıtan, aradıkları kriterlere uyan medya içerikleri bulamadıkları ve sanatçılarla ya da bu yapımlardaki kurgu karakterlerle bağ kuramadıkları için başka ülkelerin medya içeriklerine yöneldikleri görülmüştür. Hallyu fanları grubu ise medya tüketimi ihtiyacını Güney Kore'nin medya içerikleri aracılığıyla gerçekleştirmiş böylelikle Güney Kore ile, Hallyu ile tanışmışlardır. Söz konusu kültürel etkileşim bu gençlerde, tanışmanın beraberinde gelen ilgi ve merak aracılığıyla, farklı boyutlara ulaşmıştır. Yaşadıkları dini şüphelerden sonra hayatlarına bir anlam veremediklerinden dolayı agnostik tutum sergilemeye başlayan iki katılımcı haricinde tüm katılımcılar kendilerini Müslüman olarak tanımlamıştır. Yapılan bu araştırmanın sonuçları incelendiğinde gençlerin daha çok kültürel dindarlıkla ilgili yeni algılar geliştirdikleri, toplum ve kültürel dindarlık eleştirisi yaptıkları, farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Din Algısı, Kültürel Etkileşim, Hallyu (Kore Dalgası).

* ORCID: 0009-0006-7360-0455, tamerbusra79@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER III SALONU

Kasas Sûresi Dil ve Üslup Özellikleri

Meryem Tuğba Özkan* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Çalışmamız Mekki sûrelerden olan Kasas sûresinin dil ve üslup özelliklerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Sûrenin dil ve üslup yapısını tespit etmenin bütüncül bir bakış açısı kazandırarak sûreyi anlama çabamıza katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırmamızda klasik eserlerin yanı sıra çağdaş çalışmalardan da yararlanıldı. Seksen sekiz âyetten oluşan Kasas sûresi ilk âyetinde yer alan hurûf-u mukattaa dışında üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla Hz. Mûsâ ve Firavun Kıssası, Allah'ın Hz. Peygamber'e Hitabı ve Sonuç bölümüdür. Çalışmamızda sûreyi daha iyi anlayabilmek adına sûrede yer alan fasılaları, esmâ-i hüsnânın bulunduğu âyetleri, sûrede sıkça geçen bazı konu ve kavramları, Hz. Mûsâ'nın dua cümlelerini ve yinelenen âyetleri belirleyerek analiz ettik. Sûrenin fasılaları "ن\م\ل\ن" dur. "م" fasılası sûrede üç kez, "ل" ve "ن" fasılları iki kez, "ن" fasılası ise seksen bir kez görülmektedir. Söz konusu incelemelerden yola çıkarak sûrede bulunan farklı fasıla geçişlerinin gerek kıssanın kendi içerisinde ve gerekse sûrenin bütününde konu değişimi açısından güçlü bir belirginlik kazandırmadığı gözlemlendi. Bu konu ile ilgili dikkati çeken bir husus olarak Hz. Mûsâ'nın dualarının yer aldığı dört âyetin yukarıda sözü edilen dört farklı fasıla ile sona ermesinden bahsedilebilir. Kasas sûresinde üzerinde durduğumuz başka bir özellik de sûredeki esmâ-i hüsnânın, yer aldığı âyetin muhtevası ile ya da öncesinde ve sonrasında bulunan âyetler ile olan ilişkisidir. Sûrede Hz. Mûsâ'nın dualarının ve söz konusu duaların kabulünün kıssanın seyri ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Üslup açısından incelediğimiz hususlardan biri olan sûrede sıkça tekrar edilen bazı ifadelerin sûreye hâkim olan mihver hakkında ipucu verdiği söylenebilir. Ayrıca yinelenen âyetlerin de kıssanın anlatılma sebeplerini ve sûrenin vurguladığı konuları ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Temel İslam Bilimleri, Tefsir, Sûre, Kasas, Dil ve Üslup.

* ORCID: 0009-0005-9480-1750, meryemtugbaozkan07@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER III SALONU

Tefsir Tefsir İçin Midir Tefsir Toplum İçin Midir? (Taberî ve Mevdûdî Tefsirleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Çalışma)

Kadir Aras* / Yl. Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi

Kur'an'ı anlama çabalarının erken dönemde ilk numuneleri olan rivayet tefsirleri, klasik tefsir literatürü olarak adlandırdığımız eserlerdir. Bu eserlerden bugün elimizde bulunan Muhammed b. Cerîr et Taberî'nin Câmî'u'l-Beyân adlı eseri; ayetlerle ilgili aktardığı geniş rivayet malzemesi, ele aldığı kıraat farklılıkları, ayetlerle ilgili aktardığı sarf nahiv kuralları ve ayetlerin anlaşılmasına katkı sunması bakımından başvurulmuş Arap şiiri ile ilmi seviyesi yüksek, entelektüel bir tefsirdir. Taberî tefsirini okumak ve anlamak için ileri derecede Arapça bilgisine hâkim olmanın yanı sıra belirli alanlarda da ihtisas sahibi olmak gerekmektedir. Her ne kadar Kur'an vahyinin orijinal ve otantik anlamını ortaya çıkarmak amacıyla yazılmış olsa bile Taberî Tefsiri, sıradan bir müminin, tabiri caiz ise avam-ı nassın kolay anlayabileceği bir eser değildir. Dolayısıyla denilebilir ki Taberî, tefsirini "Tefsir tefsir içindir." anlayışıyla yazmıştır. Ebü'l-A'lâ el Mevdûdî, Tefhîmü'l-Kur'ân adlı eserini Arapça değil Urduca yazmıştır. Yaşadığı bölgedeki halkın yeterli İslami alt yapıya sahip olmaması sebebi ile eserde yalın ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Klasik tefsir eserlerinin aksine Kur'an'ın dil yönünden icazı, nahiv sarf gibi konulara pek değinmemiştir. Mevdûdî, tefsirinde toplumsal sorunlara ve bu sorunlara Kur'an'dan getirilen çareler üzerinde sıklıkla durmuş, eser bugünkü tabirle sosyal/içtimai bir tefsir olma özelliği ile öne çıkmıştır. Dolayısıyla Mevdûdî tefsirini, "Tefsir toplum içindir." anlayışıyla yazmıştır demek mümkündür. Bu çalışmada, Kur'an'ı anlamak üzere sarf edilen çabaların ürünü olan bu iki kıymetli eser üzerinden tefsirin mahiyeti ve işlevselliğini ele almak amaçlanmaktadır. Müfessirlerin tefsirlerini yazarken kullandıkları metot ve tefsire bakış açıları ayetler üzerinden ortaya konulup ortaya çıkan farklılıkların sebepleri izah edilmeye çalışılmıştır. Çağın ve dönemin getirdiği şartlar, bölgesel koşullar ve müfessirlerin karakteristik özellikleri düşünüldüğünde ayetlere yaklaşım ve yorumlama tarzlarının farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Kanaatimizce söz konusu iki müfessirin yaşadıkları şartlar ve koşulların farklılık arz etmesi tefsir anlayışlarını da şekillendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Taberî, Mevdûdî.

* ORCID: 0009-0004-3713-9193, kadir444946@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER III SALONU

Emeviler'in Sonuna Kadar Abdülkays Kabilesi

Esra Mağat* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İslam öncesi Arap yarımadasına baktığımızda mevcut bölgelerin yaşam tarzının kabile esasına göre şekillendiğini görmekteyiz. Bu kabilelere örnek olarak Bahreyn bölgesinde bulunan büyük Arap kabilelerinden biri olan Abdülkays kabilesi karşımıza çıkmaktadır. Bahreyn'de oldukça nüfuzlu bir kabiledir. İslam öncesinde siyasi hakimiyetini elinde bulunduran Sasani imparatorluğu ile yaşadıkları mücadeleler Abdülkays kabilesinin siyasi tarihi bakımından önemlidir. İslamiyet'in ortaya çıkışından sonra Uhud savaşı sırasında ilk defa Hz. Peygamberin yanına hububat kervanı ile kabileden bazı kimseler gelmiştir. Kabileye mensup olan bu kişiler Hz. Peygamber ile görüşmüş ve ilk kez bu dönemde İslam'a girmiştir. Mustalikoğulları gazvesi sırasında Hz. Peygamber'in yanına gelerek İslam'ı kabul etmeleri üzerine İslam tarihi açısından daha sonraları yaşanacak olaylara kapı aralamışlardır. Kabilenin siyasi ilişkileri Hz. Peygamber ve kabile liderlerinin mektuplaşmasından dolayı bilinmektedir. Bu mektuplardan bazılarının günümüze ulaşmaları kabile ile ilişkilerin gelişmiş olduğunu göstermektedir. Kabile, Hz. Peygamber'e şarap içilen kapların günlük kullanımı açısından hüküm istemiştir. Hz. Peygamber, kapların kullanılmaması yönünde cevap vermesi fıkhi açıdan önemlidir. Mescidi nebeviden sonra Abdülkayslıların yaşadığı Cüvasa şehrinde Cuma namazı kılınan ikinci caminin burda olması da önemli bir özelliği olmuştur. Kabile Hz. Peygamberin vefatından sonra başta ridde hadiseleri olmak üzere Müslümanlar arasında çıkan ihtilaflarda etkin rol oynamaları ile tarihte önemli görülmüştür. Kısa sürede İslam'ı benimseyen kabile irtidat hareketlerine katılmamış aksine halife Hz. Ebubekir'in gönderdiği orduların yanında savaşmıştır. Hz. Ömer döneminde fetih hareketlerine katılmaları, Hz. Ali döneminde yaşanan fitne olaylarında Hz. Ali safında savaşmaları, ardından yönetime geçen Muaviye'ye karşı olmaları ile Emevîler döneminde de etkin olmuşlardır. Biz bu çalışmamızda Abdülkays kabilesinin başta yaşadığı coğrafya olmak üzere, kabilenin öne çıkan özellikleri ve İslam öncesi-sonrası siyasi alandaki yeri ve öneminden bahsedeceğiz.

Anahtar kelimeler: İslam Tarihi, Abdülkays, Kabile, Bahreyn.

* ORCID: 0009-0008-7573-0442, 2223011003@ogrenci.ibu.edu.tr

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

II. Oturum / Session II : 10.00 – 11.30

AKİMER III SALONU

Emevîlerin Sonuna Kadar Cüzam Kabilesi

Betül Mağat* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Cahiliye döneminde aynı atadan geldikleri kabul edilen ve aralarında nesep bağıyla akrabalık bulunan topluluklar kabile olarak isimlendirilir. Arabistan çöllerinin getirmiş olduğu şartlardan dolayı bir nevi bu yaşayış tarzı kaçınılmazdı. Arabistan'ın Filistin bölgesinde yaşayan birçok kabilenin varlığından söz edilmektedir. Bu bölgede yaşayan kabilelerden biri de Cüzam kabilesi olmuştur. Cüzam kabilesinin kökeni konusunda farklı rivayetler mevcut olmakla birlikte asıllarının Yemen kabileleri arasına karışmış Mudar kabilesi olabileceği söylenir. Fakat Cüzamlıların çoğu kendilerini Kahtaniler soyundan Kehlanoğullarına dayandırır. Cüzamlılar sel felaketi nedeniyle Yemen'den Hicaz, Suriye ve Mısır tarafına yönelmişlerdi. Bu bölgeler arasındaki ticaret yollarında kılavuzluk ve kervan muhafızlığı yaptıkları rivayet edilir. Cüzamlıların yaşamış oldukları bu bölgeye zamanında Bizans hakim olunca onlarda bunun tabii sonucu olarak Bizans'ın resmi dini olan Hristiyanlığı benimsemiş oldular. Tarihin belirli dönemlerinde yapmış oldukları faaliyetlerle ön plana çıkarak damga vurmuşlardır. Geneli Hristiyanlığı benimsemiş olsa da Hudeybiye antlaşmasından sonra Rifaa b. Zeyd Müslüman olmuş ve kabilesini de bu yönde etkilemiştir. Cüzamlılar Mute ve Tebük seferinde Bizans safında yer alarak Müslümanlara karşı savaşmışlardır. İslamiyet'i genel anlamda kabul ettikleri süreç ise Yermük savaşı sırasında olmuştur. Emeviler dönemindeki faaliyetlerinde de Hz. Ali ve Muaviye arasındaki çekişmelerde Muaviye tarafını tutmuş ve böylece Emeviler arasında saygınlık görmüşlerdir. Ayrıca Abdullah b. Zübeyr ve Mervaniler arasında yaşanan çekişmelerde Mervaniler'in tarafında yer almış ve bundan sebeple ileriki dönemlerde Mervaniler tarafından takdir edilmişlerdir. Tarihte Emeviler'in dönemine kadar etkileri sürmüş fakat sonrasında Endülüs dahil farklı bölgelere dağılmışlardır. Bizler de Beni Cüzam kabilesinin Cahiliye döneminden Emeviler dönemine kadar yaşamış olduğu coğrafi, tarihi, siyasi ve sosyal alandaki faaliyetlerini incelemeye çalışacağız. Bir taraftan konuyu bu şekilde ele alırken diğer taraftan da kabileden önemli birtakım isimlerin tarihi olaylardaki etkilerini aktarmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Kabile, Cüzam.

* ORCID: 0009-0009-2689-8318, Betulmagat1@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER I SALONU

Melek Yatırımcılık Üzerine Fıkhî Bir Değerlendirme

Rumeysa Sağır* / Yl. Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi

Bir girişimin başarılı olması için tamamlaması gereken döngü içerisinde karşılaştığı problemlere hem finansal hem de bilgi ve tecrübe aktarımı yoluyla çözüm sunan bu sayede de girişimci fikirlerin henüz hayata geçmeden sonlanmasını engelleyen yatırımcıya melek yatırımcı, bu yönetime de melek finansman yöntemi denmektedir. Melek yatırımcılık sisteminin ana gayesi finans ve tecrübe yetersizliği engeline takılarak büyüyemeyen yeni girişimlere can suyu olmaktır. Melek finansman yöntemi isimlendirme olarak son zamanlara ait olsa da mahiyeti itibari ile aşına olunan bir yöntemdir. Bir sistem olarak 20. yüzyılın sonlarından itibaren dünyada, 2013 yılından itibaren de Türkiye’de uygulanmaya başlanan bu yöntem barındırdığı özellikler sebebiyle bilhassa katılım finans alanında dikkat çekmiştir. Bu bildiriye melek yatırımcılık sisteminin küresel finans sistemi içerisindeki yerinin tespit edilmesi, barındırdığı özelliklerin ortaya konulması ve özellikle İslam iktisadı ve finansının temel prensipleri bakımından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda katılım finans içerisinde faaliyet gösteren melek ağları ve diğer melek platformları analiz edilerek katılım finans eko sistemi içerisinde faaliyet gösteren melek yatırımların İslam iktisadı ve finansının temel esasları ile ne oranda uyum içerisinde olduğu değerlendirilecektir. Melek finansman yönteminin küresel finans kabullerine karşı geliştirdiği yenilikler ve özünde İslami finansla olan uyumu dikkat çekicidir. Dolayısıyla ana karakteri itibari ile İslami finansla uyum halinde olduğu düşünülen bu sistemin mevcut yapısı incelenerek bunun İslami finans açısından mevcut durumun daha da iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulacak, bu yönüyle söz konusu sisteme İslami finans açısından bir katkı sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, İslam İktisadı, Melek Yatırımcılık.

* ORCID: 0009-0000-8392-3377, sagrumeysa@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER I SALONU

Yahudilikte Eşlere Yönelik Yapılan Zina Suçlamasında Başvurulan Bir Yöntem Olarak Acı Su Uygulaması

Merve Börklü* / Dr. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Evlilik tüm dinlerde olduğu gibi Yahudilik'te de kutsal bir olgu olarak görülmektedir. Evlilik ile birlikte erkeğin tam olacağı, bereketin kadın ile beraber geleceği düşüncesi yaygındır. Aynı zamanda Tanrı'nın bir emri olan evlilik, Yahudilik'te uyulması gereken 613 mitsvadan biridir. Bekarlık, Tanrı'nın 'verimli olun, çoğalın' emrine karşı çıkmak olduğu için hoş karşılanmamıştır. Neslin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi ve toplumun huzuru için aile kurmak vazgeçilmez bir unsurdur. Sağlıklı bir nesil için cinsel ilişki evli bireyler arasında gerçekleşmelidir. Tanrı yasak ilişkileri ve uyulması gereken kuralları belirtmiştir, bunları da peygamberler aracılığıyla bildirmiştir. Tanrı'nın emrine karşı gelenler ve kurallara uymayanlar çeşitli şekillerde cezalandırılmıştır. Bu cezalar kişinin evli, nişanlı ya da bekar olmasına; kadının kirli sayıldığı günlerde yapılmasına; kadının bakire olup olmamasına göre çeşitlilik arz etmektedir. Medeni durum, yasak cinsel ilişki yaşayan kadın için önemlidir. Çünkü erkek evli olsa dahi, kadın nişanlı ya da evli değilse o ilişki zina olarak değerlendirilmemektedir. Zina olarak değerlendirilmediği için de kesin olarak ölüm cezası yerine suçun derecesine göre farklı cezalar verilmektedir. Evli bir kadın eşi tarafından zina ile suçlanırsa ve hukuki olarak ispatlanamazsa acı su içerek suçsuzluğunu ispat edecektir. Erkek karısından şüphelendiğinde yapılan bu uygulama, kadın suçlu ise acı suyun ona zarar verip vücudunda bazı reaksiyonlar gösterdiği belirtilmektedir. Bu bildiriye amaç, Yahudilikte aile müessesini ve zina suçlamasındaki uygulamalardan acı suyu açıklamaktır. Bunları yaparken tanımlayıcı metot kullanılacak ve literatür taraması yapılacaktır. Konu Yahudiler için bir dini emir olan evlilik ve zina şüphesiyle uygulanan acı sudur. Zamanla bu uygulamada değişiklik varsa saptanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Yahudilik, Evlilik, Zina, Acı Su.

* ORCID: 0000-0002-9727-7115, merveborklu.9580@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER I SALONU

İslam Hukuku ve Yahudi Hukukunda Helal-Haram Gıdaların Karşılaştırılması

Mustafa Gök* / Yl. Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

İslamiyet ve Yahudilik, fıkhî konularda ilahî kitabını esas alan ve bu konuda benzerlikleri olan iki dindir. İki inanç sisteminde de ortak noktaların olduğu ve fıkhî açıdan müşterek alanların mevcudiyeti bilinmektedir. Öyle ki İslam Hukuku'nun Yahudi Hukuku'nun kökenlerine dayandığı iddia edilmektedir. Buna rağmen İslam ve Yahudilikte benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da vardır. Helal ve haram kelimeleri, menşeleri itibarıyla, Arapçadır. Haram kavramının Türkçedeki karşılığı yasak, helal kavramının ise yasak olmayandır. Ancak içerik ve anlam farklılıkları nedeniyle tüm dinlerde ve dillerde helal ve haram kelimelerinin birebir karşılıklarını bulmak oldukça güçtür. Bununla birlikte yaklaşık aynı anlamları ifade edebilen bazı tabirler bulunmaktadır. İbranicede "tahur" sözcüğü helal kelimesi karşılığında; "tame" sözcüğü de haram kelimesi karşılığında kullanılmaktadır. Yahudilikte, İslam dinindeki helal gıdalara verilen helal sertifikaya benzeyen koşer sertifikası verilmektedir. Koşer sertifikasının helale uyan tarafları olduğu gibi farklı yönleri de vardır. Yahudilikte izin verilen (helal) ve yasaklanan (haram) uygulamalara ilişkin düzenlemeler 613 emirden oluşan bir koleksiyonda kodlanmıştır. Bu hükümlerden bir yıldaki gün sayısına tekabül eden 365'inin yasaklara, insan vücudundaki kemik sayısını simgeleyen 248'inin ise caiz fiillere ait olduğu yaygın kabul görmektedir. Ayrıca bu yasaklara ilişkin düzenlemelerin Yahudi cemaatine özel bir nitelik taşıdığını da kabul etmek gerekir. İslam inancında ise pek çok konuda olduğu gibi, helal ve haram meselesinde de önceki dinlerdeki gibi aşırı abartma ve eksik göstermelerden uzaklaşılarak ılımlı bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Allah (c.c.) gönderdiği her kitapta o kitabın muhataplarına farklı helaller ve haramlar emretmiştir. Bu helaller ve haramlar birçok sebep ve gerekçeyle konulmuştur. Biz bu sempozyum çalışmamızda helal haram gıda ayrımını İslamiyet ve Yahudilik perspektifinden ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Helâl-Haram Gıdalar, Yahudi Hukuku.

* ORCID: 0009-0008-1347-6303, mustafagok4217@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER II SALONU

Şâtıbî'nin (ö. 790/1388) Hz. Peygamber'in Beyân Görevine Bakışı -el-Muvâfakât Özelinde-

Esra Kayhan Kuru* / Dr. Öğrencisi, Hitit Üniversitesi

Fehmi Kuru* / Dr. Öğrencisi, Hitit Üniversitesi

Hz. Peygamber'in görevleri genellikle tebliğ, tebyîn (beyân) ve teşrî' olarak üç ana kısımda değerlendirilmektedir. Tebliğ, Hz. Peygamber'in Allah'tan aldığı mesajı insanlara eksiksiz olarak iletmesi, tebyîn iletilmek istenen vahyin açıklanması demektir. Teşrî' ise Hz. Peygamber'in dini hüküm koymasını ifade eden görevidir. Allah Resûlü'nün tebliğ görevinin yanı sıra tebyînle de yükümlü tutulduğu Kur'an'da pek çok ayette yer almaktadır. Örneğin "Sana da, insanlara gönderileni açıklayasın diye Kur'an'ı indirdik" (en-Nahl 16/43) ayeti Hz. Peygamber'in beyân görevine işaret etmektedir. Resûl-i Ekrem bu görevini; Kur'an'ın anlaşılmayan yerlerini açıklayarak, ümmetinin sorularına cevap vererek ve karşılaşılan bir sorunu çözerek yerine getirmekteydi. Buna ek olarak Allah Resûlü, yaşanan bir olayın hükmünü bildirerek (teşrî') de beyânda bulunmuştur. Söz konusu üçlü tasnifin yanı sıra Hz. Peygamber'in aslî görevlerini tebliğ ve tebyîn olmak üzere iki gruba indiregeyen âlimler de mevcuttur. Hicrî 8. asırda yaşayan Endülüslü fakih Şâtıbî (ö. 790/1388) bunlardandır. O, Hz. Peygamber'in teşrî' görevini tebyîn altında değerlendirerek genel kabulden farklı bir yorum sergilemektedir. Onun, Resûlullah'ın dînî hüküm koymasını (teşrî'), tebyîn görevi içerisinde ele almasının temelinde, Allah Resûlü'nün teşrî' adı altında yaptığı hiçbir söz, fiil ve onaylamalarını kendiliğinden yapmayıp mutlaka Kur'an'dan referans alması yatmaktadır. Şâtıbî'ye göre Hz. Peygamber, bunları ya Kur'an'ın genel ilke ve prensipleri bağlamında veyahutta Kur'an'da yer alan temel birtakım hususiyetlerle kıyaslayarak yapmıştır. Araştırmada; Hz. Peygamber'in teşrî' görevinin mahiyetini çözümlenmede geliştirilen genel ilke ve prensipler ile içihat-kıyas şeklindeki yorumun Şâtıbî'ye has bir özellik olup olmadığı tartışılmıştır. Ayrıca Şâtıbî'nin böyle bir düşünceyi benimsemesinde yaşadığı dönemde "Kur'an bize yeter" adında bir hareketin var olup olmadığı sorgulanmıştır. Eğer varsa acaba Şâtıbî, bu harekete cevap verme mahiyetinde mi mezkûr düşünceyi benimsemiştir? Araştırmanın temel kaynağı Şâtıbî'nin el-Muvâfakât'ının "Sünnet" bölümü olmakla birlikte, konuyla ilgili klasik ve modern diğer çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hz. Peygamber, Beyân, Şâtıbî, Muvâfakât.

* ORCID: 0000-0001-8356-7392, doktoraesra@gmail.com

* ORCID: 0000-0003-1369-9087, doktorafehmi@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER II SALONU

Beylerbeyi Bayburdî'nin Tasavvuf Anlayışında Mürîd-Mürşid İlişkisi

Mesut Usluca* /Yl. Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Bu bildiride Nakşbendî-Hâlidiliğin Erzincan kolunun önemli bir halkası olan Abdurrahim Reyhan Efendi'nin kendisinden sonra halife olarak bıraktığı Beylerbeyi Bayburdî'nin İstanbul'a gelmesi, mürşidi Abdurrahim Reyhan Efendi zamanında açılan dergâhın başına geçerek göreve başlaması, Ahmediyye kolunun kurucusu ve kol başı olmasının ardından yıllarca devam eden hizmetlerinden ve kayıtlı sohbetlerinden yola çıkılarak mürîd-mürşid arasındaki bağın, iletişimin nasıl olması gerektiği ve bu bağın nasıl kuvvetlendirileceği noktasındaki görüşleri ele alınmıştır. Beylerbeyi Bayburdî'nin hayatı, sohbetleri ve tasavvufi görüşleri ile ilgili kaleme alınmış herhangi bir eserin şuan için bulunmaması araştırma sahasını kısıtlamakta olup bundan dolayı çeşitli yollarla istenilen verilere ulaşma gâyesi güdülmüştür. Konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında konuyu inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu amaçla hazırlanan çalışmanın literatüre katkı sağlayan ve bu alandaki ilk çalışma olması önem arz etmiştir. Araştırmamızın amacı Abdurrahim Reyhan Efendi'den sonra 2003-2022 yılları arasında yaklaşık yirmi yıl mürşidlik vazifesini îfâ eden Beylerbeyi Bayburdî'nin kendisi ile birlikte Nakşbendî tarîkatında mürîd-mürşid ilişkisi, seyr u sülûk yolunda mürîdin, mürşidine karşı göstermesi gereken edep, ihlas, muhabbet, teslimiyet gibi tavırlarının nasıl olması gerektiği aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada Beylerbeyi Bayburdî'nin mürîd-mürşid bağlamında getirmiş olduğu yeni düşünceleri gün yüzüne çıkarmak ve tasavvuf ilmine katkıda bulunmak amaç edinilmiştir. Bu konuyla ilgili araştırma yapılırken Beylerbeyi Bayburdî'nin halîfeleri, mürîdleri, aile efradı ile birebir röportaj yöntemine başvurulmuş ve gerek ses kaydı gerekse youtube üzerindeki sohbetlerine ulaşıp yazıya dökme sûretiyle elde edilen veriler mukâyese ve analiz edilerek metne aktarılmıştır. Bütün bu veriler ışığında konu ile ilgili daha kapsamlı bir araştırma yürütülmesi gerektiği anlaşılmış olup, söz konusu konunun yüksek lisans seviyesinde çalışılabileceği fark edilmiştir. Araştırma yapılırken Beylerbeyi Bayburdî'nin, Abdurrahim Reyhan Efendi'nin halîfesi, Ahmediyye kolunun kurucusu ve kol başı olduğu, mürîd-mürşid bağlamında silsilesinde kendinden önceki mürşidlerin görüşlerini destelemekle beraber getirmiş olduğu yeni düşüncelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Beylerbeyi Bayburdî, Mürîd, Mürşid.

* ORCID: 0000000207890216, mesutbey6768@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER II SALONU

Muhammed b. Salih el-Useymin'in Tefsirinde Sûfilere Yönelik Eleştirileri

Hatice Büşra Türkcan Çifçi* / Dr. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Bu çalışmada Hanbeli-Selefi bir âlimin tefsirinde sûfilere yönelttiği eleştirileri yer almaktadır. Selefilik, ideolojik ve karmaşık bir zemine sahip olmakla birlikte tasavvufa bakış itibarıyla de mesafeli bir mahiyet arz etmektedir. Hâlbuki başlangıçta “ehl-i hadis” kavramıyla karşılanabilecek bu akîde tarihsel süreç içerisinde zaman zaman tasavvufa yaklaşmış ancak çoğunlukla tasavvufa ve sûfilere karşı reddedici bir tutumla ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla XX. Yüzyılda Suudi Arabistan’da yaşayan Selefi bir âlimin tefsir derslerinde tasavvufi görüşlere meyledip meyletmediği ya da tasavvufa bakış açısının nasıl olduğu merak uyandırmaktadır. 1900’lü yıllarda Uneyze’de yaşayan ve yaklaşık elli sene cami derslerini devam ettiren, aynı zamanda akademik faaliyetlerde de bulunan Muhammed b. Salih el-Useymin’in tefsire dair görüş ve yorumlarını öğrencisi Halil Ahmed derleyip toparlamıştır. Bugün elimizde matbu olarak bulunan el-Kenzü’s Semin fi Tefsiri İbn Useymin adlı eser üzerinden yapılan inceleme neticesinde Muhammed b. Salih el-Useymin’in tefsirinde otuz yerde sûfilere doğrudan eleştirdiği görülmektedir. Tefsirin tamamı detaylı bir şekilde incelenirse belki bu sayının artması söz konusu olacaktır. Bu çalışmada, tespit edilen söz konusu ayetlerle ilgili eleştiri noktalarına temas edilecektir. Onun tasavvufa bakış açısı, tefsirinde işâri yorumlara rastlamanın imkânı değerlendirilmeye çalışılacaktır. Araştırma neticesinde, sûfilere doğrudan tenkit ettiği konu başlıkları şu şekilde sıralanabilir: Ahirete iman, tekellüf, üstünlük meselesi, hulûl meselesi, zikir, nefsi tezkiye, ibadetin amacı/dua ve bidat meselesi. Useymin bazı ayetlerin tefsirinde sûfilere itikadi konularda ciddi ithamlarda bulunmaktadır. Mutasavvıfların özellikle şatahat kabilindeki söz ve davranışlarının kabulünün mümkün olmadığını tefsirinin muhtelif bölümlerinde ifade etmektedir. Ancak görüldüğü kadarıyla Muhammed b. Salih el-Useymin eserinde isim vermeden genel ifadeler kullanarak sûfilere özellikle aşırı gidenlerini, belki İbahiyye grubuna dâhil olanlarını sert bir dille eleştirmiştir. Yukarıda konu başlığı olarak verilen hususlar, bu çalışmada etraflıca ve örnekleriyle birlikte incelenmiştir. XX. yüzyıl müfessirleri arasında yer alan Muhammed b. Salih el-Useymin’in tefsirinden hareketle onun tasavvufa yakın bir konumda olmadığı aksine sûfilere büyük ölçüde eleştirdiği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, el-Useymin, Sûfi, Eleştiri.

* ORCID: 0000-0001-9812-6653, 2125221001@ogrenci.ibu.edu.tr

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER III SALONU

Fitne Dönemi Olayları Çerçevesinde Muhammed b. Ebû Bekir

Muhammed Şerif Evcim* / Dr. Öğrencisi, Ankara Üniversitesi

İslam toplumu Hz. Peygamber'in liderliğinde tek devlet çatısı altında birleşmiştir. Hz. Peygamberin vefatı akabinde ümmet içinde kırılmalar yaşanmış fakat Hz. Ebû Bekir'in kararlı siyaseti muhtemel faciaları engellemiştir. Hz. Ömer istikrarlı devlet politikasıyla toplumda sükûnet döneminin yaşanmasına vesile olmuştur. Hz. Osman dönemine gelindiğinde toplumsal tabanda fikrî ayrılıklar ortaya çıkmış ve bu durum kontrol edilemez boyutlara ulaşmıştır. Başlangıçta halifenin icraatlarına karşı beliren fikir ayrılıkları, zamanla siyasi-ideolojik çatışmalara evrilmiştir. İslam literatüründe "fitne" olarak ifade edilen bu süreç, Hz. Osman'ın öldürülmesine değin devam etmiştir. Fitne olaylarında gerilim zamanla tırmanmış ve toplumda şiddet hâkim olmaya başlamıştır. Bu kertede Muhammed b. Ebû Bekir'in adından kaynaklarda sıkça bahsedilmektedir. Hz. Ebû Bekir'in oğlu olarak dünyaya gelen Muhammed, fitne olaylarının Mısır kanadında tebarüz eden isimlerden olmuştur. Bölge valisine Abdullah b. Sa'd b. Ebî Serh'in kararlarına karşı muhalif fikir ve davranışları, fitne yanlılarınca destek görmeye başlamıştır. Fitneciler valinin tasarrufta bulunduğu bazı hadiselerden Hz. Osman'ı sorumlu tutmuşlardır. Muhammed'in refakatinde toplanan fitne destekçileri, Medine'ye gelerek halifeye birtakım şikâyetler ve isteklerde bulunmuşlardır. Talepleri kabul edilen muhalifler bu defa dönüş yolunda talihsizlik yaşamışlardır. Başlarına gelenlerden Hz. Osman'ın sorumlu olduğunu iddia eden muhalifler, hesap sormak amaçlı halifenin evini muhasara etmişlerdir. Ortaya çıkan gerilimin neticesinde halifenin öldürülmesi olayı meydana gelmiştir. Gelişen olaylarda Muhammed b. Ebû Bekir'in adı ön plana çıkmaktadır. Özellikle Hz. Osman'ın öldürülmesi sırasında evde bulunması, onunla halife arasında yaşanan fizik ve sözlü münakaşalar, Muhammed'in kâtil mi yoksa azmettirici mi olduğu sorularını sordurmuştur. Bildirinin genel çerçevesi Muhammed b. Ebû Bekir'in kısaca hayatını aktarmak ve onun merkezinde fitne olaylarının ele alınması olacaktır. Özellikle Muhammed'in adının sıkça geçtiği Hz. Osman'ın öldürülmesi olayı incelenecek ve bu bağlamda kâtillerden olup olmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Dört Halife, Fitne, Hz. Osman, Hz. Ali.

* ORCID: 0000-0002-7733-301X, serifevcim@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER III SALONU

Ebû Seleme el-Hâllal ve Faaliyetleri

Murat Can* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İslam öncesi döneme kadar uzanan Emevî-Haşimi çekişmesinde Abbâs oğullarından Muhammed b. Ali'nin kurmuş olduğu ve başlattığı hareketle Abbasiler başa geçmeyi başardı. İhtilal sürecinde kullanılmış olan er-Rızâ min Âl-i Muhammed (Muhammed ailesinden razı olunacak kişi) sloganı hem Abbas oğullarını hem de Ali oğullarını Emevîlere karşı birleştirdi. Bu ihtilal hareketinde Horasan ve Humeyme arasında köprü vazifesi kuran Kûfe hareket için büyük bir önem arz ediyordu. Buradaki dâilerin başarıları hareket adına son derece önemliydi. İmam İbrahim tarafından buradaki dâilerin liderliğine atanan Ebu Seleme de bu bilinçle görevini yerine getirdi. Aslen İranlı olan Ebu Seleme düşmanları Emevîlere karşı zekâsıyla, malıyla, cömertliğiyle, konuşmasıyla ve idarecilik konusundaki maharetleriyle öne çıkmış, Abbasi devletinin kuruluşunda önemli hizmetler yapmıştır. Horasandan gelen orduların Kûfe'ye gelmesiyle birlikte Emevî valisi şehirden kaçmış ve Ebu Seleme, Vezir-i Âl-i Muhammed sıfatıyla yeni vali olmuş, tüm yetkiyi eline almıştır. İşte tam da burada Ebu Seleme'nin içindeki Ali oğulları sevdası ortaya çıkmış ve onlardan birini halife yapmak için elinden geleni yapmıştır. Bu uğurda hilafette görmek istediği kimselere elçi vasıtasıyla mektuplar yollamış ancak girişimleri karşılıksız kalmıştır. Mektup yolladığı Ali oğulları bu tekliflere özellikle duydukları güvensizlik hasebiyle olumsuz cevaplar vermişlerdir. Ebu Seleme'nin bu düşüncelerinden haberdar olan Ebu'l-Abbas yeterli otoriteyi kendinde buluncaya kadar Ebu Seleme'yi affettiğini söylediye de yeterli gücü bulduğunda onu öldürtmüştür. Ebu Seleme, Ebu'l-Abbas'ın Ebu Müslim'e verdiği talimat doğrultusunda Ebu Müslim'in adamları tarafından öldürülmüştür. İslam tarihinin ilk veziri olan Ebu Seleme'nin öldürülmesi suçu ise ileride oluşabilecek sorunlara karşı Haricilerin üzerine atılmıştır. Dolayısıyla tebliğimizde Abbasî ihtilalinin başarıya ulaşmasında önemli görevler üstlenmiş olan Ebû Seleme'nin bu süreçteki katkıları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Ebû Seleme el-Hâllal, Vezir.

* ORCID: 0009000489602311, mc03787@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

III. Oturum / Session III : 12.00 – 13.30

AKİMER III SALONU

Câhiliye Döneminde Halk İnançları

Elif Çalık* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Batıl inançlar, herhangi bir temeli olmamasına rağmen günümüzde olduğu gibi geçmişte de hemen her toplumda görülen ve halk arasında yaygın inanışlardır. İslam'ın doğduğu dönemde başta Hicaz olmak üzere Arabistan'da dinî inançlardan farklı olarak çeşitli batıl inançlar vardı. Bölge halkı kendi dini inançları ile doğrudan bağlantılı olmadığı halde batıl inançları günlük yaşamlarının bir kuralı haline getirmişti ve bu inanışlar halk arasında canlılığını korumaktaydı. Olayların meydana gelmesini hayvanların hareketlerine ve çıkardıkları seslere, fal oklarına, taşların seslerine ve bazı efsanevi varlıkları görmeye bağlardı. Bu inanışların bazılarını uğursuz bazılarını ise uğurlu kabul etmişlerdir. Örneğin baykuş ötmesi, köpek havlaması, eşek anırması, karga görülmesi, kuşun sağdan sola doğru uçuşması, yıldız kayması, herhangi bir sebeple çıktığı yolculuktan geri dönme durumunda eve ön kapıdan girilmesi, şevval ayında nikah yapmamaları gibi inanışları uğursuz; göz seğirmesi gibi bazı reflekssel hareketleri ise uğurlu görmüşlerdir. Hazırladığımız bu metinde, bazı kültürel unsurlara da değindik. Örneğin, bir kadının boşandıktan sonra ve eşinin ölümü durumunda gerçekleştirdiği ritüeller, kölelerini isimlendirmeleri, küçük bir çocuğun dışı çıktıktan sonra yaptıkları, nazar inancı, bir bebek doğduğunda yapılan uygulamalar ve ona isim koyarken yaptıkları tercihleri de ele aldık. Câhiliye toplumunda kemikleşmiş hale gelen bu inanışlar günlük hayatta geleneksel kültürün ana hatlarını oluşturmaktadır. Yaptığımız bu çalışmada elde ettiğimiz bulguları daha iyi değerlendirebilmek için öncelikle "Câhiliye" tabirini ele alarak özümsemeye çalıştık. Sonrasında İslam öncesi Araplar arasında yaygın olarak bilinen batıl inanış şekillerini örnekler üzerinde değerlendirdik. Bazı inanışların İslam üzerinde dönüşümlerine de hadisler ışığında yer verdik Çalışmada alanda yazılmış klasik kaynaklara ve çağdaş çalışmalara dayanarak tespit edebildiğimiz kadarıyla her türlü farklılığı içinde barından, câhiliye Araplarının halk inançlarını ortaya koymaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Câhiliye, Batıl İnançlar, Uğur, Uğursuzluk.

* ORCID: 0009-0001-3611-1437, elifcalik795@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER I SALONU

Radikal Kötülüğün Toplum Bağlamında Yeniden Ele Alınması

Besil Tok* / Dr. Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi

Bu çalışma, radikal kötülüğün ortaya çıkış noktası olarak algılanan bir toplum tanımlamasının yeniden ele alınması ile ilgili olacaktır. Bu ele alma süreci ilk olarak Kant'a göre kötülüğün tanımı, mahiyeti ve toplum ile olan bağlantısını irdeleyecektir. Bu irdeleme esas itibarı ile bu hususta genel kanıyı temsil eden ve kötülüğün sadece toplumda ortaya çıkabileceğini iddia eden Wood ve Bernstein' in tanımlamaları üzerinden açılmaları ilerleyecektir. Akabinde ise bu çalışmanın iddiası olan ve kötülüğün toplumdan bağımsız bir şekilde ortaya çıkma ihtimalinin, insan özgürlüğüne ve özgünlüğüne daha yakın olduğu, Kant'ın "Salt Aklın Sınırları Dahilinde Din" eserine ve Grenberg'in tanımlamalarına referansla serimlenecektir. Daha sonra "Ben" in topluma girişinin ortaya çıkarmış olduğu öz sevgi talebi ve bu talebin doğurduğu kötücül duygulanımların, (kıyas, haset, açgözlülük vb.) radikal kötülüğün bir tanımı değil sadece belli bir perspektiften ifadesi olduğu genişletilerek tartışılacaktır. Ayrıca ikinci şahıs, sosyal olamayan sosyallik, tuzağa düşürme ilkesi gibi terminolojik bir çerçeveden istifade ederek; toplumun bize kötülüğü değil bizim topluma kötülüğü götürdüğümüz iddiası güçlendirilmeye çalışılacaktır. Asıl amacımız radikal olarak kötü olmaklığın hiçbir itkiye fakat özellikle de toplum kavramına bağlı olmadığını ve ahlaki yozlaşmaya ilk itkinin toplum değil bu suça kendi kendine düşmüş olan insanın kendisi, hatta zaman öncesi doğası (tarihsel olmayan) olduğunu tartışmaya açmaktır. Böylece radikal kötülüğün temel argümanlarının ne olduğu, radikal kötülük ile toplum arasındaki nedenselliğin hangi yönde olduğu ya da olması gerektiği ve radikal kötülüğün birey ile toplum üzerindeki etkisinin neliği gibi sorulara cevap vermeye çalışacaktır. Ana konunun çerçevesini aşmayacak şekilde farklı bakış açıları da göz ardı edilmeyecektir. Tüm bu bağlam içerisinde genel kanıyı benimsemiş olarak ele aldığım Yüksek Lisans tezime ve orada konu ile alakalı biçimde kullanmış olduğum kavramlara atıf yapabilme imkânı da değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Immanuel Kant, Radikal Kötülük.

* ORCID: 0000-0002-1911-7351, besiltok54@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER I SALONU

Immanuel Kant'ın Varlık Teriminin Yüklem Olarak Kabul Edilmesine Yönelik Eleştirisi

Vildan Günbeyi* / Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

Ontolojik argüman Tanrı kavramından hareketle Tanrının varlığını ispat etmeye çalışır. Bu argümana göre Tanrı vardır, o en yüksek iyidir ve bütün sıfatların en mükemmeli olan Tanrı için var olmayı içermek zorunludur. Her şey bu zorunlu varlıktan gelir ve ondan varlık kazanır. Fakat bu şeyler kendi düzeyi itibari ile var olurlar. Ontolojik argümanda akıl, tek bir kavramdan varlık teriminin yanı sıra zorunlu varlık terimine de ulaşmak ister. Kant, zorunlu varlık kavramının yalnızca saf akıl alanında bir ideal olarak görülebileceğini düşünür. Ona göre, insanın zihni dışında bu kavramın bir varlığı ispat edilemez. Filozof, zorunlu varlık kavramında kastedilen “var olmaması muhal” düşüncesinde, bu kavramın Tanrının zorunlu olarak var olmasının nedenlerini açıklayamadığını söyler. Zorunlu varlığın olup olmamasının ispatının bu nedenler olduğu düşünülürse, Kant’a göre, asıl mühim olanın Tanrının varlığını zorunlu kılan bu nedenlerin açıklanmasıdır. Kant’a göre, tüm tözlerde yüklem soyutlandıktan sonra geriye kalan, yani saf olanın kendisi, bilinemez. İnsanın anlama yetisi şeylerdeki saf olanı bilemez ancak onu bir nesnesi varmış gibi belirlenmişlik üzerinden bilmek istediği için yanlış düşer. Anlama yetisi saf olanın kendisini düşünemediği gibi doğal yapısı gereği de çıkarımsal düşünür. Başka bir ifadeyle; kavramlar üzerinden yüklemde bulunarak bir düşünme faaliyeti gerçekleştirir. Filozofa göre, sadece aklın kavramlarıyla herhangi bir nesne tasarlanamaz. Bunun sebebi, bu kavramların yalnızca düşüncenin nesnelere olmalarından kaynaklanmaktadır. Onların somut olarak düşünülebilmesi ancak görüşlere uygulanması vasıtasıyla mümkün olabilir. Kant, aklın düşünme sürecinin aşkınsal olduğunu ancak bu aşkınsal idealaların deneyde bir varlığı olmadığı için düşünmenin konusu olamayacağı görüşündedir. Ona göre bu idealar deneyde verilemediğinden dolayı varlıklarından bahsetmek mümkün değildir. Fakat dış algılarımız sayesinde tecrübe var olan şeyler deneyde kanıtlanabilir. Yani insanın dışında uzam ve görünüş itibari ile şeylerin var olduğu deneysel olarak kanıtlanabilir. Kant itibariyle “Tanrı vardır” önermesi ‘epistemolojik olarak temellendirilebilir mi? bilgimiz böyle bir önermeyi geçerli kılmaya yetiyor mu?’ gibi olası sorulara yanıt olarak Kant, bunun mümkün olmayacağını söyler. Analitik yüklem “vardır” gibi bir yüklemi içermez. Çünkü analitik olması herhangi bir şekilde bir şeyin var oluşunu ortaya koyamaz. Kant’a göre, bizim bilgilerimiz ya analitiktir a priori ya da sentetiktir. Sentetik a priori ve analitik a priori bir şeyin var oluşunu göstermez. Bir şeyin var oluşunu gösteren sentetik önermelerdir. Bu nedenle Kant’a göre, bilgilerimiz yargılar üzerinden temellenir. İnsan karşısında bir binayı gördüğünde onun var olduğunu bilir ama bu binayı rengi, özelliği, büyüklüğü gibi sentetik yüklemlemlerle bilebilir ve “o vardır” gibi sentetik bir yüklemde bulunamaz. Var yüklemi ne sentetik ne de analitiktir, ancak bir şeyin var olduğunun farkında olmak analitik olarak elde edilemez. Sentetik olarak idrak edilir. Tanrının varlığının ispatlama imkanı varsa sentetik olarak ispatlanabilir fakat bu yine “vardır” yüklemine sentetik olduğu anlamına gelmez. “Vardır” terimi belli bir özellik olarak düşünülemez. “Bir kütüphane vardır” önermesi herhangi bir anlam ifade etmez ama “bir kütüphane üç katlıdır” önermesi bir özellik belirtir ve bu yüzden anlamlıdır. Veyahut “kütüphane bünyesinde bin kitap barındırır” gibi önermeler anlamlı önermelerdir. Bir şeyi tecrübe ettiğimizde onun özellikleri üzerinden tanımlamaya çalışırız. Ancak var olduğu gibi bir özelliği tecrübe edemeyiz. Çünkü “var” bir temsil değildir. Kant’a göre bir şeye yüklem diyebilmek için ya tecrübe temsilleri ya da o temsillerle ilişkili bir kavram durumunda olması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Immanuel Kant, Varlık, A priori.

* ORCID: 0009-0009-1269-8729, vildangnbeyi@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER I SALONU

Joseph Campbell'da Mitos'un İşlevleri

Burak Aygün* / Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Joseph Campbell 20. Yüzyıl'da dinler tarihi ve karşılaştırmalı mitoloji alanlarında, disiplinlerarası bir perspektifle çalışmalarda bulunmuş önemli bir isimdir. Campbell çalışmalarında, yeryüzündeki mitsel koşutluklardan hareketle insanın dünyayı anlamlandırma serüveninin izlerini sürer. Ona göre mitler, imgesel dilleri dolayısıyla kültürden kültüre farklılık arz etseler de, gönderimde buldukları şeyler ve temel işlevleri bakımından benzerlikler sergilerler. Bu bildirinin amacı, Joseph Campbell tarafından mitolojinin işlevleri olarak adlandırılan dört kategori bağlamında, onun mitoloji hakkındaki bazı görüşlerine ana hatlarıyla temas etmektir. Bunu yaparken tasvir ve analiz yöntemlerini kullanacaktır. İlgili konu Campbell'ın insanın mitlerle olan ilişkilerine dair temel görüşlerini ve kullandığı bazı temel ayrımları göstermesi bakımından önemlidir. Campbell, bütün mitolojilerin psikolojik, sosyolojik, kozmolojik ve mistik olmak üzere dört temel işlevi olduğunu öne sürer. Onun açısından mitoloji, klasik anlamıyla; birey, toplum ve evreni semboller üzerinden bütünlüklü bir biçimde kurarken aynı zamanda gizemli olana iştirak etmeyi sağlar. Campbell mitlerin insanla olan ayrılmaz ilişkisini, rüyayı bireysel mit, miti ise toplumsal rüya şeklinde yorumlayarak ifade eder. Fakat o klasik anlamıyla bu ilişkisellik içinde toplumsal ortak bilinci semboller üzerinden kuran mitlerin, günümüzde kozmolojik ve sosyolojik işlevlerini yitirdiklerini düşünmektedir. Bununla birlikte Campbell mitlerin psikolojik ve mistik düzeylerde işlevlerini sürdürmeye devam ettirdiklerini vurgulamaktadır. Mitlerin sembolik ve metaforik bir karaktere sahip olduklarını ifade eden yazar, metaforik olanın kendisini sunarken aynı zamanda kendisi dışındaki bir şeye işaret ettiğini belirtir. Bütün bunlara binaen, Campbell açısından mistiğin bir yönüyle mitin ilk üç işlevinde ifadesini bulan kategorilerle izah edilerek kültürel alana dâhil edilen her şeyin, gerçekliğin kendisinden ziyade mitik ve sembolik biçimlere bürünmüş maskeleri olduğuna dair bir farkındalık geliştirerek, sırasıyla kültürel ve mantıksal sınırların ötesinde olanın deneyimine yönelen kişi olduğu söylenebilir. Bu açıdan Campbell'ın mitin mistik boyutunu, kültür-doğa ve doğa ötesi arasındaki sınır bağlamında ele aldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Mitoloji, Sınır, Mistik, Evren.

* ORCID: 0009-0009-3537-0478, burak9614@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER II SALONU

Doğum Sonrası Dönemdeki Kadınların Dini Başa Çıkma Süreçleri ve Toplumun Annelik Algısını Dair Değerlendirmeleri

Rabia Kesikbaş* / Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

Toplum yapısının temeli olan ailenin, en merkezi konumunda çocukla olan bağı sebebiyle kadın bulunmaktadır. Kadını; zihinsel, bedensel ve duygusal açıdan değiştirebilme gücüne sahip olan annelik, hemen her disiplinin konusu olmuştur. Postpartum diye adlandırılan doğum sonrası dönem anne açısından çeşitli riskleri barındırabilen bir süreçtir. Yapılan çalışmalardan hareketle bu sürecin sebeplerine biyolojik faktörlerin yanında; gebelik süreci ya da daha öncesinde depresyon öyküsü, eş ve aile desteğinin eksikliği, sosyoekonomik durumun zayıflığı anne ya da bebeğin sağlık sorunları, bebeğin mizacı, tarih ve aile geçmişi zihinsel hastalık, hamilelik sırasında yaşanan stresli olay, evlilik çatışması çevredeki stresli yaşam olayları, aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin olmaması, yaşam boyu depresyon öyküsü, çocuk bakımıyla ilgili stresörler, emzirmemek gibi birçok psikososyal etmen eklenir. Ülkemizde yaygınlığı risk grubunda yer alan kadınların %10-15’inde görülebilen postpartum depresyon başta anne ve bebek olmak üzere tüm aile bireylerini etkiler. Araştırmanın amacı doğrultusunda annelerin, hangi sebeplerle depresyon yaşadıkları, postpartum depresyon sürecinde dini inançlarından destek alıp almadıkları, alanların ne tür desteklere başvurduğu, dini başa çıkma etkinliklerinin kendilerini ne yönde etkilediği, annelerin toplumsal açıdan annelik algısına dair değerlendirmeleri, nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniğiyle öğrenilmeye çalışılmış ve bunun üzerinden bir bildiri sunulmak istenmiştir. Ölçüt ve kartopu örnekleme ile seçilen ve doğum sonrasında depresyon yaşamış 14 katılımcı anne ile gerçekleştirilen bu nitel çalışmanın araştırma deseni fenomenolojidir. Betimsel ve içerik analiziyle çözümlenen araştırma verilerine göre; doğum sonrası depresyonun sebepleri daha çok annenin sosyal yaşamın değişmesi ve geçmiş travmatik yaşantılardır. Bununla birlikte doğum sonrası depresyon yaşayan kişilerin, bu süreçte dini inançlarından destek aldıkları ve başvurdukları desteklerin kendilerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmıştır. Katılımcıların, doğum sonu depresyona etkisi bakımından anneliği; İslami, toplumsal ve bireysel açıdan değerlendirmeleri de istenmiştir. Alınan cevaplardan hareketle kendi annelik algıları ve İslam dininin anneliğe bakışını olumlu değerlendiren annelerin, toplumsal anlamda anneliğe dair olumsuz yargıları olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Dini Başa Çıkma, Annelik Algısı.

* ORCID: 0000-0003-1188-0923, rabiakskbas@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER II SALONU

Ruh Sağlığı Uzmanlarının Manevi Yönelimleri ile Merhamet Yorgunluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma

Büşra Çakırhan* / Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı ruh sağlığı uzmanlarının manevi yönelimleri ile merhamet yorgunluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ruh sağlığı uzmanları çalışma ortamları gereğince sıklıkla travmatik, yıkıcı ve zorlayıcı deneyimlerle karşılaşmaktadır. Bu durum, alanın mihenk taşı niteliğindeki duygularından biri olan merhametin yara alması ve uzun vadede kişisel hayata yansıyan menfi bir etki ile sonuçlanabilmektedir. Literatüre “merhamet yorgunluğu” olarak terimleştirilerek kazandırılan bu tükenme hali, uzun süreli ve düzenli stres faktörüne maruz kalma neticesinde yaşam kalitesini doğrudan etkileyen değişikliklerle yakın bir ilişkiye sahiptir. Alan yazında yaşam kalitesi ve maneviyat arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Dolayısıyla bireyin manevi yönelimi olaylarla başa çıkma, zihinsel esneklik kazanma ve iyilik hali gibi durumlara katkıda bulunmaktadır. Literatürde ruh sağlığı uzmanlarının manevi yönelimleri ve merhamet yorgunluğu terimleri ayrı ayrı çalışılmış ancak iki kavramın arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu itibarla çalışmamız özgün bir değer taşımakta ve de güncel bir probleme temas etmek suretiyle öne çıkmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında dokümantasyon ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için ise nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Çalışma grubu; psikologlar, psikolojik danışmanlar ve psikiyatristler dahil olmak üzere 10 ruh sağlığı uzmanından oluşmaktadır. Araştırmanın sınırlılığı İstanbul’da görev yapan ve de lisansı psikoloji ya da tıp olan uzmanlarla görüşülmüş olmasıdır. Akademik görevde bulunan ruh sağlığı profesyonellerinin merhamet yorgunluğu düzeyinin daha düşük olacağı öngörülmekte olup gelecek çalışmalar için her iki grubun karşılaştırılması önerilmektedir. Sonuç olarak ruh sağlığı alanında uzun süredir çalışan uzmanlarda merhamet yorgunluğu gözlenmiş ve de manevi yönelimleri ile ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan kavramlara yüklenen anlamlara dair farklı tanımların yapıldığı görülmüştür. Daha güvenilir sonuçlara ulaşabilmek adına daha geniş örneklem grubuyla nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Maneviyat, Manevi Yönelim, Merhamet Yorgunluğu, Ruh Sağlığı Uzmanı.

* ORCID: 0000-0002-6236-1309, busrnb@gmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER II SALONU

Tasavvuf Alanında Uzman Olan Kişilerin Maneviyat Algısı

Zeynep Arıç* / Dr. Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

Tasavvuf, İslam dünyasında maneviyatın en önemli kaynaklarından biridir. Tasavvufun düşüncesi ve uygulamaları, İslam medeniyetinin ve Anadolu irfanının önemli bir parçasıdır. Tasavvuf ve maneviyat, insanların içsel dünyalarında ve toplumsal ilişkilerinde önemli bir yer tutan kavramlardır. Tasavvuf, İslam dininin manevi boyutunu temsil eden bir disiplin ve insanın Allah'a ulaşmasını hedeflerken, maneviyat daha geniş bir kavram olarak insanın iç huzurunu ve mutluluğunu sağlamayı amaçlar. Bu iki kavram, insanların hayatlarında farklı şekillerde yer alırken, birbirleriyle de sık sık örtüşmektedir. Bu çalışmada tasavvuf alanında uzman olan kişilerin maneviyat kavramına yükledikleri anlam ile maneviyat kavramını algılama biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temel problemini "Tasavvuf alanında uzman olan kişiler nasıl bir maneviyat algısına sahiptir?" sorusu oluşturmaktadır. Nitel bir araştırmayı içeren bu makalede veriler, mülakat yöntemine uygun olarak, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Veriler tasavvuf alanında doktora yapan on ve doktorasını bitirmiş bir kişi olmak üzere toplamda on bir kişi ile yüz yüze ve zoom uygulaması üzerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucu elde edilmiştir. Çalışmada ölçüt örneklem yöntemi ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmanın amacı, tasavvuf alanında uzman olan kişilerin maneviyat algılarını belirlemek ve anlamaktır. Bu amaçla katılımcılara on soru yöneltilmiştir. Görüşme sonucunda bulgular 10 ana başlık altında toplanmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, katılımcıların maneviyat kavramına yönelik farklı perspektiflerini ve algılarını ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda katılımcıların maneviyat algılarının tasavvuf ile çok ayırmadığı ve katılımcıların daha çok din merkezli maneviyat algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında katılımcıların bir kısmı tasavvufu dini bir inanca bağlı olması, hedef ve uygulamaları bakımından maneviyattan ayırırken bazı katılımcıların ise tasavvuf ile maneviyat kavramı arasında herhangi bir ayırım yapmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din, Maneviyat, Tasavvuf, Maneviyat Algısı, Tasavvuf Uzmanları.

* ORCID: 0000-0002-6183-4717, zeynep-73-@hotmail.com

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER III SALONU

الإنسان الآلي – الروبوت بين الضوابط العقدية والأحكام الشرعية

دراسة عقدية فقهية تحليلية

Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / **Jafar Saidakbarkhujaev***

تهدف هذه الدراسة إلى بيان حكم الإنسان الآلي – الروبوت من الناحية العقدية والفقهية، ودراستها دراسة تحليلية، لقد صار الروبوت شائعاً ومنتشراً في المجتمعات العالمية، وله دوراً مهماً في استخدامه في المصالح والأعمال والمشاكل اليومية، وله دور فعال في المجتمع، وصار من الحاجيات في المجتمعات، ولأجل هذا كان له أهمية كبيرة في بيان موقف الإسلام وحكمه من الناحية الفقهية والعقدية، وسنعرض بعض أقوال العلماء في حكمه وموقف الإسلام منه.

سبب إختياري للموضوع: كون الإنسان الآلي – الروبوت من النوازل الفقهية الجديدة، وأصبح كثير الاستخدام بين المجتمعات الإسلامية وغير الإسلامية، ولم يظهر في العصور المتقدمة، لذلك لم نجد حكمه في الإسلام، وصار من النوازل الجديدة، واليوم أصبح كثير من الناس يبحثون عن حكمه، بسبب ملازمته لهم في أعمالهم وأشغالهم اليومية، فسأبين أقوال العلماء والفقهاء واجتهاداتهم في حكمه وموقفهم من الإنسان الآلي – الروبوت.

وقد عمد الباحث إلى استخدام المناهج العلمية الآتية:

المنهج الاستقرائي، المنهج التحليلي، المنهج الوصفي.

وقد خلص البحث على أن الروبوت من النوازل الفقهية الحديثة، وحكمه في الإسلام بالجواز وفق قيود معين نظراً لما يترتب عليه من المصالح والإيجابيات في المجتمع، ولم يطلقوا جوازه لما يترتب عليه من السلبيات من بعض الوجوه.

إشكالية الدراسة:

- 1- ما مفهوم الإنسان الآلي – الروبوت
 - 2- ما هي فوائد وأضرار الإنسان الآلي – الروبوت
 - 3- ما هي الضوابط الشرعية في صناعة الإنسان الآلي – الروبوت وتصورات استخدامه
- أهداف البحث:

- 1- بيان مفهوم الإنسان الآلي – الروبوت.
- 2- إبراز فوائد وأضرار الإنسان الآلي – الروبوت.
- 3- إيضاح الضوابط الشرعية في صناعة الإنسان الآلي – الروبوت وتصورات استخدامه.

خطة البحث:

جاءت خطة البحث في مقدمة، وتمهيد، ومبحثين، ويندرج كل مبحث مطلبين، وخاتمة.

* ORCID: 0009-0004-1306-094X, jafarabdulloh9@gmail.com

- التمهيد: وجاء فيه بيان الضوابط الشرعي
المبحث الأول: ماهية الإنسان الآلي - الروبوت
المطلب الأول: ما مفهوم الإنسان الآلي - الروبوت
أولاً: الإنسان الآلي - الروبوت لغة
ثانياً: الإنسان الآلي - الروبوت اصطلاحاً
المطلب الثاني: فوائد وأضرار الإنسان الآلي - الروبوت
أولاً: فوائد الإنسان الآلي - الروبوت
ثانياً: أضرار الإنسان الآلي - الروبوت
المبحث الثاني: ماهية الضوابط الشرعية في صناعة الإنسان الآلي - الروبوت وتصورات استخدامه
المطلب الأول: الموقف العقدي لصناعة الإنسان الآلي - الروبوت
المطلب الثاني: تصورات استخدام الإنسان الآلي - الروبوت
الكلمات المفتاحية: العقيدة الإسلامية، الفقه الإسلامي، الإنسان الآلي - الروبوت، المسؤولية، الضابط الشرعي .

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER III SALONU

"دراسة عقيدية تحليلية" المذاهب العقيدية والفقهية في إيران

Yl. Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / Abdolrahman Fahimi*

يهدف البحث إلى دراسة المذاهب العقيدية والفقهية في إيران، كون إيران من الدول التي تتمتع بتعدد الأديان والمذاهب المتنوعة، ونظراً لشهرة المذهب الشيعي في إيران، فإن كثيراً من الناس يعتقدون أن إيران دولة شيعية بحتة، ولا يعلمون كم أن إيران دولة تحوي مذاهب إسلامية عقيدية وفقهية خاصة بأهل السنة والجماعة، وللبحث في تاريخ أصولها وكيفية نشأتها واستقرارها في إيران قمت بجمع المعلومات عنها وتحليلها ووصف حقائقها على ساحة من الايضاح والبيان، بُعدا عن التعصب الفكري. فكان سبب اختياري لهذا الموضوع ينبع من:

- أهمية إيران كدولة ذات تاريخ وحضارة إسلامية عريقة.
 - تنوع المذاهب العقيدية والفقهية في إيران، مما يعكس التعددية الدينية والثقافية في المجتمع الإيراني.
 - تأثير المذاهب العقيدية والفقهية في إيران على الحياة الاجتماعية والسياسية والاقتصادية في البلاد.
- وقد استخدم الباحث المناهج العلمية الآتية: الاستقرائي، والوصفي، والتحليلي، حيث سيتم دراسة هذه المذاهب من خلال الرجوع إلى المصادر الأصلية والمراجع ذات الصلة.
- وقد خلص هذا البحث إلى أن العديد من المذاهب العقيدية والفقهية منتشرة في إيران منذ القدم وحتى الآن، ولكل منها مكانتها الخاصة التي تحترمها الدولة، إلا أن المذهب السائد هو المذهب الشيعي، حيث لهم امتيازات تمكنهم من القيام بعبادتهم، والاهتمام بمقدساتهم ضمن الإطار القانوني ووفقاً للحريات الممنوحة لهم، خلاف أصحاب الفرق الثانية كأهل السنة والجماعة وغيرهم، على سبيل المثال: لا يمكن لأهل السنة أن يكون لديهم مسجد في العاصمة طهران، مع أن عدد سكانهم مليون ونصف نسمة، وأيضاً بحسب القانون لا يمكنهم الترشح لرئاسة الجمهورية، ولا يمكنهم حتى تولي منصب القضاء، وغيرها من الأعمال التي لا يُسمح لأهل السنة وبعض أصحاب الأديان والمذاهب الفكرية غير الشيعة العمل بها.

إشكالية البحث:

- ما هو المفهوم من المذاهب العقيدية والفقهية؟
- كيف نشأت المذاهب العقيدية والفقهية في إيران؟
- ما مدى تأثير المذاهب العقيدية والفقهية على المجتمع الإيراني؟

أهداف الموضوع:

- بيان مفهوم المذاهب العقيدية والفقهية.
- إيضاح كيفية نشأة المذاهب العقيدية والفقهية في إيران.
- إظهار مدى تأثير المذاهب العقيدية والفقهية على المجتمع الإيراني.

* ORCID: 0009-0006-8739-5632, fahim292600@gmail.com

خطة البحث:

قَسَّمت الخطة في هذه الدراسة إلى: مقدمة ثم تمهيد ثم ثلاث مباحث وخاتمة، وتفصيل ذلك كما يلي:
مقدمة.

تمهيد:

ويشتمل على ثلاثة مباحث:

المبحث الأول: مفهوم المذاهب العقدية والفقهية. وفيه مطلبان:

- المطلب الأول: تاريخ ظهور وتطور المذاهب العقدية والفقهية في الإسلام.

- المطلب الثاني: المذاهب العقدية والفقهية في إيران.

المبحث الثاني: المذاهب العقدية الإسلامية. وفيه أربع مطالب:

- المطلب الأول: المذهب الجعفري الإثني عشري.

- المطلب الثاني: مذاهب أهل السنة والجماعة.

- المطلب الثالث: الشيعة الزيدية.

- المطلب الرابع: الشيعة الإسماعيلية.

المبحث الثالث: المذاهب العقدية غير الإسلامية. وفيه ثلاث مطالب:

- المطلب الأول: المذهب البهائي.

- المطلب الثاني: المذهب الدرزي.

- المطلب الثالث: المذهب اليعقوبي.

الكلمات المفتاحية: العقيدة الإسلامية، المذاهب العقدية، المذاهب الفقهية، إيران، التاريخ.

9 MART CUMARTESİ | 9 MARCH SATURDAY

IV. Oturum / Session IV : 15.00 – 16.30

AKİMER III SALONU

أثر المقاصد الشرعية على الفرد والمجتمع

YI. Öğrencisi, Bartın Üniversitesi / Muhammed Enes Nahhas*

المقاصد وهي مفرد المقصد وهو الغاية التي يتعلق بها القلب أثناء فعل امر ما أي نيته .وكما قال الإمام الشاطبي أن المقاصد أرواح الأعمال ، فلا يخفى على عاقل أن بعض المسلمين وغير المسلمين أم ينظرون إلى التشريع على أنه هو تشريع أوامر ومحظورات وإثبات للعبودية بدون معرفة مقصدها وهذا ما يدفع المكلف للضجر من الأحكام التفلت والحمول وعدم التلذذ عند آدائها ، وأيضاً لا يخفى تأمر الأعداء على ديننا الحنيف وإظهاره أنه جامد وليس فيه مقاصد تراعي الفرد والمجتمع لإبعاد الناس عن هذا الدين وتخويفهم منه ، ولهذا نحن بأمس الحاجة لإظهار هذا العلم العظيم لدحض هذه الشبهات والأكاذيب وتبيين هذه المقاصد السامية التي لم تأتي الأحكام والأوامر والنواهي إلا لمرعاة منفعة ومصالحة الفرد والمجتمع بكل أطيافهم ، وتبيين هذه المقاصد العظيمة نكون قد عززنا الثقة بين الخلق والحال وأظهر حكمته ورحمته فنصبح متعطين للإزدياد من العبادات وآدائها بشغف وحب ورغبة للتقرب من هذا المشرع العظيم الحكيم. وهنا سوف اعتمد في البحث المنهج الاستقرائي من خلال التعمق في بعض الآيات الكريمة ومنهاج الوحي وننهل من علم علمائنا وهنا لمحدودية الكلمات لا يسعنا ذكر إلا بعض علمائنا الذين هم أول من وضع حجر الأساس لهذا العلم وهم أبو إسحاق الشاطبي، من كتابه الموافقات، و العلامة ابن عاشور، كتابه مقاصد الشريعة الإسلامية ، وجاء بعدهم من سلك طريقهم فيما بعد نتطرق لذكرهم. وبعد هذا الإستقراء نستنتج حاجتنا الماسة لتبيين هذا العلم لكل مسلم وإعطائهم ملكة هذه المقاصد، وإثراء مدارك الباحثين لهذا الباب وأهميته وحاجتنا له ، وتوجيه الدعاة لإحياء هذا العلم وتبليغه للناس ، وتوجيه الدولة من إعلام وعلماء للرد على كل من يرمي بالأكاذيب لكي يشوه هذا الدين ويخوف الناس منه ، و إضافة مادة مقاصد الشريعة في المدارس ، وأخيراً دعم كل بحوث وكل دراسات تتكلم عن مقاصد الشريعة وعظمتها والحث عليها.

الكلمات المفتاحية: الحقوق الإسلامية، المقاصد الشرعية، الضروريات الخمسة، المصلحة.

* ORCID: 000000235846095, 21618207012@ogrenci.bartın.edu.tr